

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Role Kanady ve sporu o Arktidu

Michaela Ederová

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy – britská a americká studia

Bakalářská práce

Role Kanady ve sporu o Arktidu

Michaela Ederová

Vedoucí práce:

PhDr. Pavel Hlaváček, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2013

.....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu práce PhDr. Pavlovi Hlaváčkovi, Ph.D. za jeho věcné rady a cenné připomínky během zpracování této bakalářské práce.

OBSAH

1. ÚVOD	6
2. KANADA JAKO STŘEDNÍ MOCNOST	10
2.1 Vymezení termínu střední mocnost	10
2.1.1 Hierarchický model	11
2.1.2 Funkcionální model	12
2.1.3 Behaviorální model	13
2.2 Historie Kanady jako střední mocnosti	14
2.3 Stephen Harper a odklon Kanady od střední mocnosti	19
3. ARKTIDA	22
3.1 Mořské právo	24
3.2 Kanadské teritoriální spory	25
3.2.1 Spor o status Severozápadní cesty	26
3.2.2 Spor o výseč v Beaufortově moři	27
3.2.3 Spor o Hansův ostrov	28
3.3 Posilování kanadské přítomnosti v Arktidě	29
3.4 Kanadské severní strategie	33
3.5 Role Kanady v Arktické radě	38
4. ZÁVĚR	44
5. SEZNAM ZDROJŮ	48
6. RESUMÉ	57
7. PŘÍLOHY	58

1. ÚVOD

Kanadská federace, která krátce po svém vzniku získala renomé střední mocnosti, vstoupila se současnou vládou do nové éry zahraniční politiky. V roce 2006 se dostala k moci konzervativní strana a jí sestavená vláda se od tradiční role Kanady jako střední mocnosti distancuje a hledá pro Kanadu nové uplatnění na mezinárodní scéně.

Jednou z priorit premiéra Kanady Stephena Harpera je nekompromisní postoj, týkající se svrchovanosti v oblasti Arktidy. Oblast za hranicí polárního kruhu, proklamovaná součástí kanadského dědictví a historie, se objevila v centru pozornosti všech arktických států poté, co byly zjištěny obsáhlé zásoby ropy a zemního plynu. Významným lákadlem jsou rovněž námořní trasy a nové oblasti rybolovu, které mohou být využívány postupně tak, jak ubývá ledu. Arktida se tak stává strategicky mimořádně důležitým regionem.

V Arktidě se střetávají zájmy Kanady, Spojených států amerických, Ruské federace, Norska a Dánska (Grónsko), jež společně tvoří tzv. arktickou pětku. Důvodem pro zvýšenou pozornost Kanady vůči severu je, že velká část jejího území do arktické oblasti zasahuje a hranice států jsou tu velmi dlouhé. Otázka suverenity a bezpečnosti je tak v době tání severského ledu nadmíru důležitá.

Napětí mezi zúčastněnými aktéry výrazně zvyšují překrývající se nároky států na šelfy za hranicí 200 námořních mil a absence režimu, jaký byl vytvořen v případě Antarktidy. Střed Arktidy totiž netvoří pevnina, nýbrž Severní ledový oceán. Zájmem každého zúčastněného státu je získat z oblasti co nejvíce. Podle pravidel, která se státy zavázaly dodržovat, existuje možnost vědecky prokázat, že kontinentální šelf je přirozeným prodloužením jejich pevniny.

Premiér Stephen Harper vyslal do světa jasnou zprávu. Podle něj je Kanada odhodlána své nároky na sporné oblasti obhájit. Kanada je údajně připravena v případě, že ostatní aktéři zasáhnou do jejich národních zájmů, nekompromisně

reagovat. Kanadské postavení může posílit, když zintenzivní své aktivity v arktické oblasti a projeví tak svoji přítomnost.

Na vymezení termínu střední mocnost (*middle power*) neexistuje mezi akademiky jasný konsenzus a jeho význam prošel v historii Kanady nejednou transformací. V souvislosti s Kanadou byl termín použit vůbec poprvé a je velmi populární při charakterizování kanadské zahraniční politiky. Protože se jedná o velmi kontroverzní pojem, bude třeba ho v bakalářské práci řádně vymežit. K tomu poslouží celá první kapitola.

Kanadská politika vůči Arktidě prošla mnohaletým vývojem a v současné době tvoří jedno ze zásadních témat zahraniční politiky. Kanadská vláda si stanovuje základní pilíře arktické strategie: nároky na suroviny, ekonomický rozvoj oblasti, ochranu životního prostředí, zajištění severní hranice a rozvoj místního obyvatelstva. Dlouhodobě ale trápí Kanadu dvě hlavní otázky, a to národní suverenita a zabezpečení severních hranic. Představitelé země se obávají narušení suverenity a bezpečnosti, protože kanadská národní suverenita v severním regionu je chápána jako dlouhotrvající, založená na historickém základě.

Současný premiér se snaží o změnu role Kanady na mezinárodní scéně. Vymanit se z dlouho realizovaného stylu zahraniční politiky není ovšem snadné. Cílem mé práce je prokázat, že Kanada stále jedná jako střední mocnost. Zkoumání uskutečním na případu Arktidy, která je jednou z Harperových priorit. V práci ukážu, v čem Kanada jedná shodně s předem vymezenými znaky střední mocnosti a v čem naopak jedná odlišně. Na počátku svého volebního období používala konzervativní vláda silná slova, co se týče Arktidy. Je ale otázkou, zda v realizaci představ nepolevila.

S atributy střední mocnosti se v kontextu blíže seznámíme v první kapitole práce. Již v úvodu je ale vhodné uvést, o které znaky se bude jednat především. V první řadě šlo Kanadě vždy o zachování stability systému. Toho lze dosáhnout dodržováním mezinárodního práva a dialogem mezi všemi aktéry, kterých

se daný problém týká. Střední mocnost nejedná radikálně, nevynucuje si poslušnost ostatních států pomocí agrese, vojenských útoků a zastrašování. Kanada jako střední mocnost se vždy snažila být iniciátorem jednání, hledat se zúčastněnými společnou řeč a vždy dbala o životní prostředí. Kanada, která se dosud snažila status střední mocnosti potvrdit, vždy stavěla na *soft power*.

Kanada je jako střední mocnost jedinečná, proto rozeberu vývoj tohoto termínu v perspektivě zkoumané země, stanovím hlavní znaky střední mocnosti, které pomohou v dosažení cíle ve druhé výzkumné části. Krátce představím tři základní dominující modely konceptu střední mocnost, které spolu úzce souvisejí a navzájem se doplňují. Jde o model *funkcionální*, *hierarchický* a *behaviorální*.¹ Podívám se na priority současného premiéra země Stephena Harpera, který se od politiky střední mocnosti odvrátil, a shrnu, jak se snaží změnit dlouhodobě realizovanou zahraniční politiku Kanady.

Obsahem druhé části práce je oblast známá pod názvem Daleký sever, kde dochází k teritoriálním sporům mezi státy arktické pětky. Krátce shrnu pohnutky k náhlému zájmu celého světa o Arktidu. Podívám se na nevyřešené námořní hranice a veškerá sporná arktická území, která si Kanada nárokuje. Nejprve se zaměřím na spor, jehož předmětem je status Severozápadní cesty. Její správu si nárokuje Kanada, většina států světa je ale pro její mezinárodní status. Dále rozeberu spor, který panuje mezi Kanadou a Spojenými státy americkými a jehož předmětem je Beaufortovo moře. Posléze obrátím pozornost ke konfliktu mezi Kanadou a Dánskem kvůli maličkému, ovšem politicky významnému Hansovu ostrovu.

Poté se podívám se na aktivity současné konzervativní vlády, zaměřím se na postoj, který zaujala na počátku své menšinové vlády v roce 2006, a zjistím, co se od té doby změnilo, co se premiéru Stephenu Harperovi podařilo realizovat

---

¹ Dělení na tři modely konceptu uvádí mimo jiné Adam Chapnick (Chapnick 1999), Hynek, Waisová (Hynek – Waisová 2006), Fels (Fels 2012) a pánové Cooper, Higgott, Nossal (Cooper – Higgott – Nossal 1993).

a od čeho se naopak odklonil. Zaměřím se také na faktickou kanadskou přítomnost na samém severu a předpokládaný vliv Kanady v Arktické radě.

Na závěr ukážu, v čem Kanada ve sporu o Arktidu jedná nadále jako střední mocnost, a prokážu, že Kanada uplatňuje politiku střední mocnosti i poté, co se Stephen Harper od této role distancoval.

Ačkoliv je toto téma v současnosti celosvětově velmi aktuální, pro české prostředí je Arktida zajímavá především jako unikát s ojedinělou přírodou a geopolitický rozměr je opomíjen. Informace nalezneme tedy převážně v zahraničních zdrojích, a to zejména elektronických. Zajímavé dokumenty a údaje jsou dostupné také na internetových portálech jako je *Government of Canada* nebo na stránkách rady *Canadian International Council (CIC)* a instituce *Canadian Defence & Foreign Affairs Institute (CDFAI)*. Jako zdroj vědeckých článků poslouží i nadace *Walter & Duncan Gordon Foundation*. Výborně poslouží články z databází vědeckých časopisů dostupné na naší univerzitě. Za zmínku stojí také skupina akademiků zabývajících se problematikou Arktidy, mezi něž řadíme bezpochyby Roba Hueberta, Michaela Byerse a Whitney Lackenbauera, odborníky na vztahy mezi arktickými státy a kanadskou zahraniční a bezpečnostní politiku. Důležitým zdrojem pro první část je také kniha *Relocating Middle Powers: Australia and Canada in a Changing World Order* od autorů Cooper, Higgott a Nossal.

2. KANADA JAKO STŘEDNÍ MOCNOST

2.1 Vymezení termínu střední mocnost

Jak jsem již zmínila v úvodu, střední mocnost je termín těžko uchopitelný, bez jediné ucelené, vše shrnující definice. K dosažení stanoveného cíle práce je nutné nastínit, jakým způsobem bude termín střední mocnost, neboli *middle power*, v této práci chápán.

Proto si v této podkapitole vymezím tři základní dominující modely konceptu střední mocnost, a to *funkcionální*, *hierarchický* a *behaviorální*. Obzvláště pečlivě se zaměřím na poslední z modelů, *behaviorální*, který je pro moji práci nejrelevantnější a který nejlépe popisují Cooper, Higgott a Nossal v knize *Relocating Middle Powers: Australia and Canada in a Changing World Order*. Každý z modelů má své přednosti a limity, důležité jsou ale všechny, protože modely spolu určitým způsobem souvisejí a prolínají se. Každý má svou základnu příznivců z řad vědců a každý vědec dává jednomu přednost před druhým, i když ostatní nezavrhuje. Zmínění autoři Cooper, Higgott a Nossal z důvodů celistvosti uvádějí modely tři, ač je patrné, že stěžejním modelem je model behaviorální. Adam Chapnick na druhou stranu behaviorální model spíše kritizuje.

Na začátek je potřeba sdělit, že střední mocností je chápán výlučně stát, který je i přes uznání pluralistického charakteru mezinárodního systému stále chápán jako zásadní aktér (Hynek – Waisová 2006: 25). Slovo střední naznačuje existenci extrémů na opačných stranách spektra, v našem případě velmocí (*great powers*) a malých států (*small powers*). Střední mocnost zdaleka nemá atributy velmoci, ale uplatňuje více vlivu než malé státy. Definovat střed vůbec není jednoduchý úkol (Chapnick 1999: 73).

2.1.1 Hierarchický model

„Hierarchický model je založen na relativním srovnání pozic různých států. Státy jsou hodnoceny na základě svých měřitelných vlastností či charakteristik, zejména své rozlohy, počtu obyvatel, skladby a výkonnosti v hospodářské sféře a vojenského potenciálu“ (Hynek – Waisová 2006: 26).

Problémem takto vymezené střední mocnosti je, že hierarchický model dává do rovnosti moc s hmotnými statky a zdroji (Fels 2012: 15). Hynek a Waisová uvádějí jako nejzávažnější problém skutečnost, že různé metody výzkumu vedou k rozdílným výsledkům (Hynek – Waisová 2006: 27). Chapnick tvrdí, že hierarchický model je schopen splnit očekávání těch, kteří prahnou po objektivní definici. Podle modelu totiž jasně stanovíme velmoc, malý stát a v závislosti na nich pak střední mocnost. Faktem ale zůstává, že *„[h]ospodářsky chudé Rusko je konzultováno v otázkách hospodářské politiky, zatímco Kanada je veřejně kritizována za snahu udržet si svůj vliv v NATO i přes to, že snižuje vojenské capacity“² (Chapnick 1999: 78).*

Jedním z prvních stoupenců hierarchického modelu byl David Mitrani. Ten zastával názor, že na mezinárodní scéně se pohybují dva typy států, velmoci a malé státy. Zároveň ale poznamenal, že je patrná tendence změny, neboli růstu malých států a představil tzv. schéma přechodu (*scheme of gradation*) (Chapnick 1999: 77 dle Mitrani 1933).

Velmi významným procesem, který znázorňuje hierarchický model, bylo jednání na zakládající konferenci OSN. Kanada a další obdobně středně silné země usilovaly po druhé světové válce o standardizaci statusu střední mocnosti. Země si chtěly zajistit mimořádná práva a zvláštní kategorii v rámci Rady bezpečnosti OSN (Chapnick 1999: 77). Cílem těchto středních mocností, mezi

---

² V originále: *„Economically poor Russia is still consulted on issues of international economic policy, while Canada is criticized publicly for attempting to maintain its influence in NATO policy as it decreases its military capacity“ (Chapnick 1999: 78).*

kteřé patřila mimo Kanadu i Austrálie, Jugoslávie, Nizozemí, Belgie, Švédsko a další, bylo mimo jiné „...snížení polarizace států do dvou skupin, zde konkrétně pěti stálých členů Rady bezpečnosti OSN, disponujících v RB OSN právem veta – a zbytku mezinárodního společenství“ (Hynek – Waisová 2006: 27). Snaha středních mocností se ale setkala s neúspěchem (ibid.).

2.1.2 Funkcionální model

Funkcionální model byl poprvé vymezen kanadským diplomatem Humem Wrongem v roce 1942. Ten zastával názor, že kanadský vliv může být hodnocen podle tří kritérií: rozsah aktivit země v rámci mezinárodního společenství, schopnost země podílet se na řešení mezinárodně-politických témat a snaha o naplňování kanadského národního zájmu (Chapnick 1999: 74).

Funkcionální model spočívá na domněnce, že střední mocnosti, stejně tak jako velmoci, plní specifické funkce v rámci mezinárodního společenství, a to vzhledem k hospodářské úrovni a ochotě angažovat se na mezinárodní scéně (Fels 2012: 15). Ministerský předseda Mackenzie King věřil, že státy s těmito zájmy mají v mezinárodních vztazích svůj význam a specifickou úlohu a že tyto tzv. střední mocnosti proto potřebují mimořádné formální odlišení od ostatních států (Chapnick 1999: 74).

Silnou stránkou funkcionálního modelu je podle Adama Chapnicka fakt, že model označuje jako střední mocnosti ty státy, které mají ve zvláštních situacích schopnost vyvíjet vliv na ostatní.³ Tento stav je ale časově omezen, vliv středních mocností kolísá na základě politického a ekonomického potenciálu, proto není funkcionální model podle Chapnicka exaktní. Každý malý stát může v určitých případech dosáhnout alespoň dočasného statusu střední mocnosti. „*Paradoxně, funkcionální přístup popírá existenci středních mocností: status střední mocnosti*

---

³ Podle tohoto mají velmoci schopnost vyvíjet vliv za jakýchkoliv okolností a malé státy nemají tuto schopnost téměř žádnou (Chapnick 1999: 74).

je přelud, který může zmizet stejně rychle, jako se objevil“⁴ (Chapnick 1999: 74-75).

2.1.3 Behaviorální model

Behaviorální model předpokládá, že role střední mocnosti vychází z vůle dané země. Střední mocností je tedy stát, který střední mocností být chce a jehož představitelé ho tak vnímají. Na základě toho pak také v rámci mezinárodní politiky jedná (David – Roussel 1998: 135). Někteří představitelé akademické obce upozorňují na zásadní nedostatek behaviorálního modelu. Ten spočívá v tom, že střední mocnosti jsou identifikovány ještě před tím, než se definují jejich atributy (Chapnick 1999: 76; Hynek – Waisová 2006: 28). Jelikož je ale Kanada historicky první střední mocností a její zahraniční politika je tím pomyslným vzorem pro ostatní, je takový limit pro mou práci podružný.

Střední mocnosti jsou tedy primárně definovány podle způsobu chování, a to tendence prosazovat multilaterální řešení mezinárodních sporů, sklon zaujímat kompromisní pozice a tendence zastávat vzorné mezinárodní občanství⁵ (*good international citizenship*). Kanadští ministři zahraniční měli vždy sklon obhajovat tento styl zahraniční politiky, ač pojem střední mocnost explicitně v naprosté většině případů nepoužívali. Chování není statické a vzhledem ke změně mezinárodního systému je patrná i změna v jednání středních mocností (Cooper – Higgott – Nossal 1993: 19). V následující kapitole představím vývoj chování Kanady jako střední mocnosti.

David a Roussel uvádějí čtyři rysy, které charakterizují zahraniční politiku středních mocností. První atribut říká, že zahraniční politika slouží k zachování a posílení stability mezinárodního systému. Střední mocnost je podle nich země,

---

⁴ V originále: „*Paradoxically, the functional approach to “middlepowerhood” denies the existence of middle powers: middle power status is a mirage that can disappear as quickly as it emerges*“ (Chapnick 1999: 74-75).

⁵ Dobré mezinárodní občanství je oblast zahraniční politiky, v níž hodnoty a morální zásady společnosti ovlivňují národní zájmy (Evans 1990: 1).

kteřá se nesnaží o radikální změnu systému a zřídka kdy přijímá výbojnou politiku. Dalším rysem je tendence Kanady a dalších středních mocností zaměřit veškeré své úsilí a zdroje na určitou oblast, jež stojí ve středu jejich zájmu a v níž mohou vzhledem k vysoké úrovni svých znalostí a dovedností operovat. Vzhledem ke svým omezeným zdrojům se země středních mocností často spoléhají na důvěryhodnost, o kterou se zasloužily, a používají odborných znalostí, zkušeností a zdrojů, které mají k dispozici (David – Roussel 1998: 135).

Střední mocnosti mohou hrát roli zprostředkovatele dialogu, zmírňovat napětí mezi státy a odstraňovat potenciální rozpory, které by mohly narušit stabilitu světového řádu. Může se jednat o ozbrojené konflikty nebo i jen o drobné názorové rozdíly mezi spojenci. V úloze mediátora střední mocnost usiluje o zachování stability systému. Rovněž se snaží upozorňovat na problémy a v rámci toho iniciovat návrhy a multilaterální konference. Tímto způsobem jsou střední mocnosti schopné přimět ostatní státy přijmout stanovisko k dané problematice. Mohou vdechnout život diskuzi nebo procesu vyjednávání. K rysům chování střední mocnosti patří také formování koalic, plánování společných akcí a sdružování zdrojů (David – Roussel 1998: 135-136).

Posledním uváděným znakem chování střední mocnosti je, že se tyto země obecně snaží problémy řešit multilaterálně na půdě nějaké organizace, kde je i možné vyjádřit nesouhlas s politikou velmocí a budovat specifické vztahy s ostatními státy. Zmíněné rysy zahraniční politiky středních mocností jsou obecně přijímané (David – Roussel 1998: 136).

2.2 Historie Kanady jako střední mocnosti

Do roku 1931 byla Kanada součástí britského impéria a byla nucena respektovat cíle zahraniční a bezpečnostní politiky Velké Británie. Své vlastní cíle začala země prosazovat až podpisem Westminsterského statutu. Samostatná Kanada se pak stala důležitým spojencem během druhé světové války a její role

nebyla zanedbatelná ani během studené války, kdy se stala strategickým členem NATO (Hynek – Waisová, 2006: 23).

Představitelé Kanady se bezprostředně po druhé světové válce snažili o získání statutu, který by stát nějak zařazoval. Velmocí Kanada nebyla a malým státem se necítila. Stala se tak prvním státem, který se etabloval jako střední mocnost, a země tak našla průlomový určující princip své zahraniční politiky. „*Kanada byla mnoha badateli i politiky vnímána a nezřídka označována jako země, jež vykazuje charakteristiky střední mocnosti; vyvrcholením této představy bylo položení rovnítka mezi představu o "střední mocnosti" a Kanadu-vzor*“ (Hynek – Waisová 2006: 23-24).

Kanada bývala na počátku přijímána jako střední mocnost proto, že v rámci velkých aliancí hrála úlohu mladého, nijak zkušeného spojence. Nicméně byla alespoň schopna aktivně se podílet na utváření světového pořádku. Kanada také přispívala k řešení konfliktů vně svého regionu.⁶ Protože země nikdy nebyla koloniální mocností, jako užitečnou vlastností země se ukázala neutralita; nestranně řešila spory mezi kolonialisty a koloniemi. Kanada aktivně podporovala zájmy malých států v OSN a snažila se otupovat dominanci velkých mocností. Ač byla Kanada první zemí, která byla označena jako střední mocnost, nebyla zdaleka jedinou. Tradičně bývá jako střední mocnost označována Austrálie, Japonsko, Brazílie, JAR po skončení apartheidu a mnoho dalších, které spojovaly stejné vlastnosti (Yalçın 2012: 197-198).

Role střední mocnosti dávala v minulosti Kanadě prominentní roli v rámci mezinárodního systému. Už od začátku byla významným členem mnoha multilaterálních fór, mezi které patřily již zmiňované organizace NATO, OSN a mnohé další. Neufeld uvádí, že Kanada plnila v rámci organizací úlohu prostředníka a zprostředkovatele dialogu, byla totiž schopna zmírňovat napětí mezi členskými státy a odstranit potenciální konflikty, které by narušily stabilitu

---

⁶ Příkladem může být kanadská participace v Suezské krizi.

světového řádu⁷ (Neufeld 1995: 16-17). Agendu zahraniční politiky tvořily hlavně bezpečnostní otázky a střední mocnosti tak neměly prostor manévrovat a soustředit se i na jiné oblasti. Naproti tomu se ale ukázalo, že se velmi dobře přizpůsobovaly nenadálým problémům a nečekaným nárokům. (Cooper – Higgott – Nossal 1993: 20). Kanada ukázala své schopnosti při vzniku modrých přileb, o který se zasloužil zejména ministr zahraniční Lester B. Pearson. Země se účastnila prakticky každé mírové mise. Kanada také působila jako katalyzátor mnoha mezinárodních jednání, kdy se například významně zasadila o zákaz jaderných zkoušek (David – Roussel 1998: 138). Kanada byla velkou podporou hegemonického pro-amerického uspořádání světa tím, že byla velmi aktivním členem organizací řízených tímto systémem. Cooper a jeho kolegové používají termín *first followership*, který naznačuje činnost, při níž státy loajálně podporují normy a pravidla mezinárodního systému (Cooper – Higgott – Nossal 1993: 19-20).

Jako střední mocnost dokázala Kanada obětovat své krátkodobé národní zájmy pro tzv. vyšší dobro. Dokázala spolu s ostatními středními mocnostmi posilovat myšlenku, že světový řád není ryze pro-americký, nýbrž slouží pro dobro všech (Neufeld 1995: 16-17).

David a Roussel uvádějí čtyři navzájem související příčiny, které zdůvodňují potřebu Kanady chovat se během studené války v mezích konceptu střední mocnosti. První příčina je povahy morální a ideologické. Kanada je zavázána podpoře míru a vzornému mezinárodnímu občanství. Druhou příčinou byla podpora liberálních hodnot a norem, vnímaných jako vhodný základ pro mezinárodní pořádek. K těmto hodnotám patří respektování lidských práv, demokracie a mimo jiné i volný obchod. Třetí pohnutkou je fakt, že kanadským zájmem bylo předejít vypuknutí jakéhokoliv ozbrojeného konfliktu a zejména zabránit použití zbraní hromadného ničení. Proto také hrála Kanada roli zastávce

---

⁷ Skvělým příkladem poslouží fakt, že Kanadčan Lester B. Pearson, byl prvním ministrem zahraničí celého západního bloku, který navštívil SSSR v roce 1955. (David – Roussel 1998: 138)

míru. Jako poslední příčinu autoři uvádějí přání Kanady získat větší vliv na mezinárodní scéně, a to zejména v rámci OSN (David – Roussel 1998: 138-139).

Stephen Harper není prvním premiérem, který se pokusil od konceptu střední mocnosti distancovat. Na přelomu 60. a 70. let přistoupila nově zvolená liberální vláda v čele s premiérem Trudeauem k přezkoumání kanadské zahraniční politiky. Výsledkem této snahy byla série dokumentů nazvaná *Foreign Policy for Canadians*. Trudeau si uvědomoval, že mezinárodní realita se od druhé světové války změnila a že podobnou změnu vyžaduje i kanadská zahraniční politika. Kanada musí dle Trudeaua opustit tendenci nezištného internacionalismu a zaměřit se více než kdy dřív na své vlastní cíle a zájmy. Tento odklon od konceptu střední mocnosti se setkal s odporem veřejnosti, která se nechtěla svého výsadného postavení v mezinárodním systému vzdát. Kanada zůstala střední mocností, došlo však k zřetelné redefinici významu tohoto pojmu (Neufeld 1995: 19-21).

Mimovládní okruhy lidí, které jsou dodnes aktivní a které v 70. a 80. letech do jisté míry formovaly zahraniční politiku Kanady, spojoval důraz na odzbrojování, redistribuci bohatství, hospodářský rozvoj, ochranu životního prostředí a demokratizaci. Podstatné je, že byly odděleny odkazy na předchozí pojetí střední mocnosti, které podporovalo pro-americký hegemonický řád (Neufeld 1995: 20-21).

Na sklonku studené války si země začala být vědoma nedostatku zdrojů, vlivu a kapacit k udržení dosavadní šíře aktivit, kterou si předsevzala. Bylo jasné, že aby mohla dosáhnout vytyčených cílů ve jménu míru a spravedlnosti, je nutné spolupracovat s ostatními státy na multilaterálních fórech. Takže i když Kanada prováděla aktivní zahraniční politiku, získala určitý realistický nadhled. Kanadští občané se pyšní svou mírumilovnou zemí, zaměřenou na peacekeeping, rozvoj, multilateralismus a *soft power* a není jisté, zda by je sobecká politika, zaměřená zejména na národní zájmy, uspokojila (Neufeld 1995: 22-24).

Změnou mezinárodního systému na začátku 90. let začalo vedle tradičních středních mocností přibývat nových středních mocností. Nově se profilující země však nevykazovaly stejné atributy jako tradiční střední mocnosti, mezi něž patřila Kanada nebo Austrálie. Novou střední mocností se klidně mohla stát nedemokratická země, nedodržující princip multilateralismu a lidsko-právních a mezinárodně-právních tradic. Takovými novými středními mocnostmi byla například Brazílie, Nigérie, Argentina, Turecko a další. „...svou roli střední mocnosti začaly budovat na materiálním základě a vojensko-ekonomických schopnostech...“ (Hynek – Waisová 2006: 24 dle Jordaan 2003).

Změna charakteru středních mocností šla ruku v ruce se změnou mezinárodního systému. Rivalita mezi velmocemi neboli stálými členy Rady bezpečnosti OSN pominula a velmoci tak nepotřebovaly po zániku bipolarity prostředníka, kterým byla během studené války Kanada. Rada bezpečnosti se proto stala mnohem výkonnějším orgánem. Tento typ institucionální spolupráce naznačuje návrat velmocí, které jsou nyní aktivnější než dříve, na scénu multilaterálního chování a vyjednávání (David – Roussel 1998: 142).

Činorodé velmoci si častěji zajistily podporu méně významných států a zastínily aktivity středních mocností. Podle Davida a Roussela mají malé státy tendenci spíše podpořit aktivity velmoci než střední mocnosti, a to jak unilaterální, tak multilaterální. Role středních mocností jako prostředníka a jednatele mezi velmocemi a malými státy se tak stala marginální a i tak typické atributy středních mocností, jako je důraz na peacekeeping, peacebuilding a humanitární intervence, převzaly z velké části velmoci. Střední mocnosti již neměly výsadu dále v této oblasti působit bez velmocí (David – Roussel 1998: 142-143).

Cooper, Higgott a Nossal hovoří ale v jiném duchu než David a Roussel. Podle nich proměna mezinárodního systému na přelomu 80. a 90. let přispěla k nahromadění výzev pro střední mocnosti a jejich vliv se spíše zvětšil, než zmenšil. Střední mocnosti měly více volnosti při prosazování své politiky,

protože již nebyly po této stránce odpovědné Spojeným státům. Autoři uvádějí, že agenda zahraničních politik, tvořená za studené války zejména bezpečnostními otázkami, se změnila a Kanada a další země se mohly soustředit na lidskou bezpečnost, životní prostředí a další témata (Cooper – Higgott – Nossal 1993: 21).

V souvislosti se změnou systému došlo rovněž k transformaci termínu *moc*. Moc přestala být pouhou schopností k získávání statků, ovlivňování výsledků a donucení ostatních k tomu, aby učinili něco, co by jinak nedělali. K tzv. *hard power* přibyla ještě *soft power*, která je schopna být morálním příkladem pro všechny. Kanada, která se v devadesátých letech snažila o potvrzení statusu střední mocnosti, staví na této *soft power*. Kanada je přesvědčena, že její politika *soft power* má být opřena o schopnost ovlivňovat politickou debatu, schopnost být vzorem a vybízet státy k přijímání kanadských hodnot (Hynek – Waisová 2006: 30-32).

2.3 Stephen Harper a odklon Kanady od střední mocnosti

„Kanada může být střední mocností, ale náš pan premiér nepřijme nic menšího než místo u hlavního stolu“⁸ (Taube 2012).

Roku 2006 Stephen Harper poprvé zformoval menšinovou vládu. Volební úspěch se svou konzervativní stranou zopakoval i v roce 2008 a 2011. V posledních volbách roku 2011 sestavil dokonce vládu většinovou. *„Harper, silný vůdce, který vládne železnou pěstí a dožaduje se bezpodmínečné loajality, vedl menšinové vlády roku 2006 i 2008, jako kdyby měl většinu“⁹ (Taube 2012).*

Americký časopis *World Affairs* uvádí, že *„[o]d roku 2006, kdy se konzervativec Stephen Harper stal premiérem, se typicky tichý a skromný severní*

---

⁸ V originále: *„Canada may be a middle power, but our prime minister will accept nothing less than a seat at the top table“* (Taube 2012).

⁹ V originále: *„Harper, a strong leader who rules with an iron fist and demands fierce loyalty, ran both the 2006 and 2008 minority governments as if he had a majority“* (Taube 2012).

*soused USA stal sebevědomějším při prosazování své zahraniční politiky*¹⁰ (Smith 2012).

Se současným premiérem Kanady přišla změna. Mezi jeho priority už od počátku patřilo zvýšení výdajů na armádu, silná podpora Izraele, tlak na čínskou vládu, aby respektovala lidská práva a náboženské svobody, a také pevný postoj co se týče svrchovanosti v oblasti Arktidy (Jeffs 2012).

Podle O'Reillyho a Murreta vstoupila Kanada roku 2006 do nové éry. Premiér si oblíbil zahraniční politiku, která staví čistě na vlastních zájmech země. Podle autorů obhájí tzv. *Realpolitik*, podle níž politika či diplomacie závisí spíše na síle a na praktických a materiálních faktorech, než na ideologických představách nebo morálních nebo etických předpokladech, a tím se podle všeho odloučil od typického internacionalismu, neboli postoje, podle kterého má Kanada povinnost šířit společné blaho (O'Reilly – Murrett 2010: 4-5). „*Vojenské mise jsou upřednostňovány před udržováním míru a národní bezpečnost je upřednostňována před lidskou bezpečností*“¹¹ (Kelly 2011).

Harperovým cílem zůstává vymanit Kanadu z role střední mocnosti, věří totiž, že pouze silné země, velmoci, mají schopnost tvořit pravidla na mezinárodní scéně. Harperovy výdaje na armádu jsou nejvyšší od druhé světové války, Kanada je nyní šestým největším přispěvovatelem NATO (Smith 2012).

Do roku 2006 byl multilateralismus jedním ze základních kamenů chování Kanady v mezinárodním prostředí, Harper má ale podle mnohých tendenci jednat unilaterálně. Harperův první projev na půdě OSN naznačil nespokojenost se stavem této organizace, kritizoval nerozhodnost a tempo reformy Rady

---

¹⁰ V originále: „*Since 2006, when Conservative Stephen Harper became Canada's prime minister, America's typically quiet and modest neighbor to the north has been much more assertive in pursuing its foreign policy*“ (Smith 2012).

¹¹ V originále: „*Military missions are favoured over peacekeeping, and national security is favoured over human security*“ (Kelly 2011).

bezpečnosti. V březnu 2006 dokonce Kanada jako první země vůbec přerušila styky s Palestinou (Smith 2012).

Zatímco historicky tíhla Kanada spíše k pacifismu, Stephen Harper a jeho styl působení v Afghánistánu nepřipomínal peacekeepingovou operaci ani v nejmenším. Harperova administrativa dokonce snížila náklady na mírové operace v rámci OSN (Kelly 2011). Názor, že Stephen Harper výrazně mění kanadskou zahraniční politiku, se objevuje ve většině vědeckých článků. Vše zmíněné a mnohem více přesvědčilo svět o změnách, které nastávají na severu amerického kontinentu. Změnit tak dlouho realizovanou politiku střední mocnosti není ale snadné.

3. ARKTIDA

V historii nikdy nebyla Arktida, na rozdíl od ostatních oblastí světa, důvodem k rozepřím a ležela stranou mocenského zájmu evropských zemí (Mychajlyszyn 2008b: 1). Právě v průběhu bipolárního konfliktu se z oblastí kolem severního pólu, lépe řečeno z celé Arktidy, stal jeden z nejdůležitějších vojensko-strategických regionů. Ač byla pozornost upřena zejména na Evropu, kde se odehrával střet Západního a Východního bloku, byla to Arktida, která ztělesňovala nejslabší místo v obraně velmocí.¹² Arktida skýtala nejkratší možnou vzdálenost mezi velmocemi, a tudíž se jevila jako strategicky důležitá (Mychajlyszyn 2008b: 1; Romancov 2008: 4).

Obrana kanadského severu byla spojena s bezpečností Spojených států, které diktovaly tempo rozvoje severu a na své náklady budovaly protiraketovou obranu a infrastrukturu, která je dnes již ve špatném stavu (Lackenbauer 2013a: 2). Američané byli ale považováni nejen za spojence, ale i za cizí prvek, který narušuje integritu hranic a tím i bezpečnost. Stejně tak je na ně nahlíženo nyní. V roce 2008 například kanadská vláda zablokovala částečnou akvizici kanadské satelitní společnosti americkou firmou. Kanadská společnost totiž vlastní know-how, které umožňuje sledovat činnost v arktické oblasti. Vláda se bála, že by akvizice mohla představovat hrozbu pro národní bezpečnost (Chrást'anský – Kříž 2011: 8).

Spolupráce arktických států byla za studené války ojedinělá. Status quo v Arktidě narušil rozvoj mořského práva, kdy v roce 1982 byla podepsána *Úmluva OSN o mořském právu (UNCLOS)* (Rothwell 2008).

Po skončení bipolární konfrontace upadl sever v zapomnění. V oblasti probíhal proces desekuritizace a vláda kladla důraz na diplomacii, multilaterální

---

¹² Většina map světa zobrazuje vzdálenost mezi USA a Ruskem (SSSR) nesmírně velikou, se „středem světa“ v Evropě. Když si ale naši mentální mapu posuneme, zjistíme, že Rusko a USA k sobě mají ve skutečnosti velmi blízko.

instituce jako je Arktická rada a udržitelný rozvoj oblasti (Lackenbauer 2013a: 1-4).

Potenciál polárních oblastí si svět začal uvědomovat na přelomu 20. a 21. století. Důvodů, proč se Kanada zaměřila na sever, je hned několik. Podle odhadů ukrývá Arktida obrovské zásoby ropy a zemního plynu. Odtávání ledu přístup k těmto rezervám zjednodušuje. Vyřešení nedefinovaných hranic v oblasti je tudíž nezbytné. (Lackenbauer 2013a: 4). Kanada má sporů o hranice hned několik. Ty nejzajímavější si představíme v následující kapitole.

Někteří tvrdí, že pokud nebudou spory brzy mírově vyřešeny, honba za zdroji může vést k zásadním komplikacím, ne-li k ozbrojenému konfliktu. Jiní naopak zastávají názor, že k tak krajnímu řešení sporů nedojde a to i přes to, že arktické státy zbrojí. Diplomacie a dlouholetá spolupráce mezi arktickými zeměmi zabráňuje vypuknutí konfliktu (Riddell-Dixon 2013: 3). Optimisté poukazují na nedávné úspěšné rozřešení hraničního sporu mezi Norskem a Ruskem a závazek arktických států dodržovat mořské právo (The Munk-Gordon Arctic Security Program 2012: 14).

V rámci tématu je často používaný termín *sovereignty*, neboli suverenita, svrchovanost. Ta je koncipovaná jako „*zákonné právo státu stanovit svou vlastní domácí i zahraniční politiku bez vnějšího vměšování*“¹³ (Riddell-Dixon 2013: 1). Může vzniknout dojem, že Kanada postrádá moc a schopnost spravovat území na samém severu země. Země ale nemůže jen tak pozbýt své suverenity. V případě Arktidy se spíše jedná o zanedbání efektivní správy. Pokud bude Kanada ke svým arktickým ostrovům přistupovat nedbale a soustavně je ignorovat, její nárok na správu bude čím dál menší. Na většině pevninské části Arktidy není o suverenitě pochyb. Problematickým územím je v tomto smyslu pouze Hansův ostrov (McRae 2007: 3 - 4). Jedinou možností, jak pozbýt suverenity, je

---

¹³ V originále: „*the legal right of a state to determine its own domestic and foreign policies without foreign interference*“ (Riddell-Dixon 2013: 1).

kompletní a dlouhodobé opuštění oblasti v kombinaci s převzetím oblasti jiným členským státem (Bartenstein 2010: 70).

Veškerá arktická pevnina je součástí několika států, ale střed Arktidy tvoří oceán. Právní rámec proto zajišťují *Úmluvy OSN o mořském právu*.¹⁴ Pro práci nejdůležitější termíny představím v následující kapitole.

3.1 Mořské právo

Úmluva dělí moře a oceány do jednotlivých zón podle jejich vzdálenosti od pobřeží. Pro každou zónu platí specifická pravidla. Rozlišujeme vnitřní vody, teritoriální moře, výlučnou ekonomickou zónu, mezinárodní vody a také kontinentální šelf (viz příloha č. 1).

Arktické státy roku 2008 v Grónsku podepsaly *Ilulissatskou deklaraci*. Podpisem této smlouvy se státy zavázaly uznávat mořské právo jako základní právní rámec jednání a stvrdily svůj aktivní přístup k dalekosáhlým změnám v oblasti. Signatářem byly i Spojené státy, které jako jediné nejsou smluvní stranou Úmluvy OSN (Brosnan – Leschine - Miles 2011: 175 – 176, 184).

Na *teritoriální vody*, jejichž šířka nesmí přesáhnout 12 námořních mil (nm)¹⁵ od čáry pobřeží, se vztahuje plná suverenita státu. Suverenita je zde ale omezena právem pokojného proplutí, které však musí být rychlé, neohrožující bezpečnost pobřežního státu a veřejný pořádek. Pobřežní stát má právo na úpravu plavby a vyznačení trasy plavebními koridory. Dále může přijmout právní předpisy na kontrolu znečišťování moří. Právo pokojného proplutí se nevztahuje na *vody vnitřní*, kterými jsou myšleny zálivy, přístavy, zátoky. Tento fakt je důležitý pro další část práce, ve které se budu věnovat oblasti Severozápadní cesty. Dalším nezbytným termínem pro pochopení sporu o status cesty je *mořský průliv*, který je v Úmluvě OSN definován jako spojující dvě volná moře nebo

---

¹⁴ Celá Úmluva OSN o mořském právu z roku 1982 je dostupná elektronicky na: https://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/UNCLOS-TOC.htm, 15. 4. 2013.

¹⁵ 1 nm = 1, 852 km (Waisová a kol. 2007: 64).

výlučné ekonomické zóny. V takovém průlivu je pak z funkčního hlediska nemožné bránit mezinárodní plavbě a práva pobřežního státu na regulaci jsou omezena. Vliv pobřežního státu na dopravu je, stručně řečeno, menší, než v případě vod teritoriálních, a tím spíše pak vnitřních (Úmluva: *passim*; McRae 2007: 5).

Další zónou definovanou v Úmluvě OSN je *výlučná ekonomická zóna (EEZ)*, jejíž šířka nepřesahuje 200 nm od linie, od níž se měří i pobřežní moře. Pobřežní stát má svrchované právo na veškeré přírodní zdroje a může využívat oblast k výrobě energie. Pobřežní stát má také právo dohlížet na znečištění moře (Úmluva, článek 55 a 57).

Termín, který si také zaslouží vysvětlení, je *kontinentální šelf*. Ten představuje mořské dno a podloží podmořských oblastí bezprostředně při pobřeží. Podle Úmluvy náleží pobřežnímu státu šelf do vzdálenosti 200 nm od základní linie a je možnost tuto hranici rozšířit až do vzdálenosti 350 nm za předpokladu, že stát prokáže přesah svého kontinentálního šelfu přes základních 200 nm. (Úmluva, článek 76, 77). Kontinentální šelf a EEZ mají mnoho společného, panuje mezi nimi ale jeden zásadní rozdíl. V případě EEZ se jurisdikce pobřežního státu vztahuje i na mořskou hladinu, v případě kontinentálního šelfu má ale pobřežní stát právo pouze na mořské dno (Úmluva, článek 58, 77). Stát, který Úmluvu OSN o mořském právu ratifikuje, má desetiletou lhůtu na definování hranic svého kontinentálního šelfu. Jediný stát Arktidy, který Úmluvu neratifikoval, jsou Spojené státy. Kanadě právo stanovit hranice šelfu končí v letošním roce 2013.

3.2 Kanadské teritoriální spory

V této kapitole chci představit některé z kanadských teritoriálních sporů a demonstrovat na nich jednak typy sporů samotných, jednak možné cesty jejich vývoje a řešení. Zaměřím se na nevyřešené námořní hranice mezi Kanadou a dalšími státy Arktidy a na unikátní spor, jehož předmětem je status

Severozápadní cesty. Odtávání ledu bude mít s největší pravděpodobností brzy za následek celoroční odkrytí cesty, která umožní výrazné zkrácení vzdálenosti v lodní přepravě. Spor tkví v tom, že Kanada považuje Severozápadní cestu za součást svých vnitřních vod, kdežto Spojené státy spolu s EU tvrdí, že jde o vody mezinárodní (Tesař 2008: 7).

Dále rozeberu spor, který panuje mezi Kanadou a Spojenými státy a jehož předmětem je výseč Beaufortova moře. Ač z právního hlediska jde o spor způsobený nejasnými hranicemi, určujícím podnětem je zdrojový potenciál oblasti. Poté se podívám na spor mezi Kanadou a Dánskem o maličký, leč politicky významný Hansův ostrov. Pro ilustraci budou tato sporná území zobrazena v přílohách.

3.2.1 Spor o status Severozápadní cesty

Skutečně nejzajímavějším a nejrozporuplnějším sporem, kterému se hojně věnují kanadská média, je spor o status Severozápadní cesty, která spojuje Atlantický a Tichý oceán (viz příloha č. 2). Dalo by se říct, že Kanada se v tomto bodě s nikým neshodne. Jedná se totiž o námořní trasu, která by mohla v budoucnu mít velký význam pro světovou námořní dopravu. Pro vládu se Severozápadní cesta stala záležitostí největší priority. Zájmem Kanady je samozřejmě získat nad námořní cestou co největší možný vliv. V arktické oblasti dochází k politickým a environmentálním změnám, jež budou mít zcela jistě za následek zvýšenou námořní aktivitu, takže obavy z ohrožení suverenity a národní bezpečnosti jsou pro Kanadu oprávněné.

Skutečnost, že Severozápadní cesta prochází vodami, které jsou pod přímou kontrolou Kanady, je takřka nezpochybnitelná. Otázkou ovšem je, do jaké míry zde může Kanada regulovat námořní dopravu (Arnold – Roussel 2009: 63). Spojené státy a řada dalších zemí usilují o uznání cesty jako mezinárodního průlivu, v jehož rámci by Kanada neměla právo bránit jakémukoliv proplouvání. Lodě ostatních států by ji tak mohly volně využívat, i když by byla jednomyslně uznána jako součást kanadských vnitřních vod. Mezinárodní průliv je nicméně

definován jako průliv, kde dochází k časté mezinárodní přepravě. McRae uvádí, že v Severozápadní cestě došlo za posledních sto let přibližně ke stu proplutí a navíc se většinou jednalo o kanadské lodě (Senate 2011: vi; McRae 2007: 14 - 15). Severozápadní cesta může získat status navrhaný Spojenými státy, pokud bude Kanadě prokázáno, že nemá ani dostatečný přehled o dění v oblasti, ani kontrolu nad ním.

Michael Byers obhájí kanadský nárok slovy: „*Chceme napomáhat spolehlivé a bezpečné dopravě. Nejde nám o vyloučení legitimního využití, ale o vyloučení zneužívání*“¹⁶ (Wallace 2006). Byers v jednom ze svých projevů varuje před vstupem nežádoucích subjektů, jako jsou piráti, teroristé, ilegální přistěhovalci, obchodníci se zbraněmi a další. Zvýšením námořní aktivity dojde bezesporu k nejrůznějším nehodám. Havárie výletní lodi vyžaduje nákladné záchranné mise a ropná skvrna může mít za následek vážné poškození už tak křehkého arktického ekosystému. Kanadě jde především o ochranu původních obyvatel, žijících na severu země, jejich aktivit a rovněž o ochranu životního prostředí. Každá loď propluvší vnitřními vodami země podryvá kanadskou svrchovanost v oblasti. Pokud Stephen Harper zrealizuje své megalomanské projekty slibované v předvolební kampani a zvýší aktivity na severu země, posílí tak legitimitu kanadského nároku na přímou správu Severozápadní cesty (Byers 2006).

3.2.2 Spor o výseč v Beaufortově moři

Kanada a Spojené státy vedou dlouhodobý spor o mořskou hranici mezi Yukonem a Aljaškou v Beaufortově moři (viz příloha č. 3). Oblast ve tvaru kruhové výseče do vzdálenosti 200 nm od základní linie je pro oba státy velmi důležitá díky potenciálním nalezištím cenných nerostných surovin, především ropy a zemního plynu. Kanada prosazuje vymezení dle dohody mezi Ruskem a Velkou Británií z roku 1825, kde námořní hranice kopíruje pozemní

---

¹⁶ V originále: „*We want to encourage safe, secure shipping. It is not a question of keeping out legitimate use, but keeping out misuse*“ (Wallace 2006).

astronomicky vymezenou hranici¹⁷ na 141° západní délky. Spojené státy oproti tomu prosazují určení mořské hranice rovným dílem, tedy tak, aby byl každý bod mořské hranice ve stejné vzdálenosti od obou pobřeží (Dufresne 2008: 10 - 12). Nesouhlas vytváří spornou oblast o rozloze 6250 nm² (Huebert 2009b: 24).

Obě země ale spor rozšířily o další významný rozměr. Jak Kanada, tak Spojené státy totiž usilují o rozšíření dané dvousetmílové hranice kontinentálního šelfu do vzdálenosti 350 nm. Svou roli zde tudíž hraje i Úmluva OSN o mořském právu, ač Spojené státy nejsou jejím signatářem. (Senate 2011: 33 - 34). Obě strany deklarují snahu o urychlení řešení již dlouho stagnujícího sporu a dohodly se proto na spolupráci při mapování šelfu, které pomůže při stanovení mořské hranice (Ibbitson 2011).

V případě nesrovnalostí v Arktidě se často mluví o konfliktech a Kanada a Spojené státy skutečně řeší v oblasti nejeden svár. Současný stav se ale nese v duchu spolupráce a nic nenasvědčuje možnosti nenadálého vyhocení situace (Senate 2011: 33 – 34) Michael Byers věří, že jediným důvodem, proč spor ještě nebyl vyřešen, je to, že obě země sbírají data o rozšíření hranice kontinentálního šelfu (Mackrael 2012). On i Rob Huebert naznačují, že se představitelé Kanady a Spojených států dokonce shodli na určité prozatímní společné správě sporné oblasti (Huebert 2009a: 18).

3.2.3 Spor o Hansův ostrov

Kanada a Dánsko se zatím bezvysledně přou o malý neobyvatelný a na mapě takřka neviditelný ostrov, nacházející se mezi kanadským Ellesmere Island a Grónskem (viz příloha č. 4). Význam ostrova je ryze politického charakteru a ani jedna ze zemí se nechce osamělého skaliska v moři vzdát (Bartenstein 2010: 70). V roce 1973 Kanada s Dánskem vyjednala smlouvu, která rozdělila námořní hranici mezi zeměmi tak, aby byla ve stejné vzdálenosti od obou pobřeží.

---

¹⁷ Astronomicky vymezená hranice kopíruje poledník či rovnoběžku. Jde o zvláštní typ geometrické hranice (Waisová a kol. 2007: 26).

Zmíněný ostrov byl z obou stran obkreslen, čímž se řešení odsunulo na později. U ekonomicky nezajímavého ostrova jde tedy především o symbolický význam (Mackrael 2012). Do nedávné doby demonstrovaly strany sporu svůj nárok například opakovanými diplomatickými návštěvami ostrova, během nichž vyvěšovaly svou národní vlajku. Výpravy vždy provázela netajená nelibost ze strany druhé země. V roce 2006 uskladnila Kanada na ostrově zásoby whisky a Dánsko reagovalo vysláním vojenského ledoborce (Stevenson 2007: 266 - 267). Jako úsměvný příklad je možno uvést rovněž nedávnou návštěvu ostrova dánskou výletní lodí s přibližně šedesáti turisty na palubě. Stephen Harper reagoval údivem nad tím, co turisté na Hansově ostrově, skalisku o rozloze 1km² uprostřed Severního ledového oceánu, mohli vůbec vidět. Harper nicméně podotkl, že se pokouší o rychlé vyřešení rozepře s Dánskem, neboť na obzoru jsou palčivější otázky k řešení (CBC News 2010a).

Východiska jsou hned dvě a z obou plyne stejný prospěch pro obě strany. Jednou z možností je sdílená správa a druhou je spravedlivé rozdělení ostrova na půl. Kanada a Dánsko by tak získaly pozemní hranici. Konzervativní vláda v roce 2010 vyjádřila svou touhu dosáhnout dohody (Ibbitson 2011). Whitney Lackenbauer a Rob Huebert nicméně upozorňují na složitost tohoto rozhodnutí. Vláda, která vyhlášovala, že se za žádnou cenu nevzdá území v Arktidě, je v těžké situaci, protože kompromisní dohoda může značit ústupek a tedy nenaplnění deklarovaných cílů. Kompromis může na druhou stranu ale vylepšit Kanadě pověst jako zodpovědného, zralého aktéra (Humphreys 2011).

3.3 Posilování kanadské přítomnosti v Arktidě

V roce 2007 premiér Stephen Harper v jednom ze svých rozhovorů uvedl: *„Hlavní prioritou národní bezpečnosti je prosadit svou svrchovanost přítomností na vlastním území, být připraven chránit Kanadany před hrozbami všeho druhu, ať už jde o tak vážnou hrozbu, jako je invaze nebo i o menší hrozby*

neoprávněné přítomnosti a potencionální neoprávněné ekonomické činnosti... ”¹⁸ (Harris 2007).

Až premiér Harper zcela porozuměl geostrategickému významu Arktidy a z toho vyplývající potřebě posílit kanadskou přítomnost v oblasti (Huebert 2009b: 18). Ve volební kampani před volbami roku 2006, které posléze vyhrál a sestavil menšinovou vládu, překvapil mnohé výběrem Arktidy, její svrchovanosti, bezpečnosti a integrity hranic jako jednoho z klíčových témat své budoucí politiky (Huebert 2009a).

Zásadní projevy, rozhodnutí o financování a strategické dokumenty byly zformulovány zejména po roce 2006 (Mychajlyszyn 2008a: 4). Na dvě strategické listiny, které vznikly v letech 2009 a 2010, se zaměřím v následující podkapitole.

Když Rusko v létě 2007 umístilo svou vlajku na dno oceánu pod severním pólem¹⁹ a vymezilo si tak otevřeně své území, Harper deklaroval: „*Dnešním dnem dává Kanada světu na vědomí, že v oblasti Arktidy je už dlouho reálně přítomná a že její přítomnost bude nadále pokračovat a růst*”²⁰ (Stejskal 2008: 18).

Své úmysly podpořil Harper oznámením o zřízení letiště a hlubinného vojenského přístavu pro lodě s hlubokým ponorem v Nanisiviku na Baffinově ostrově, jejichž výstavba by měla začít v roce 2013 a skončit v roce 2016. Také se zavázal k vybudování vojenské výcvikové základny v Resolute Bay (Lytvynenko 2011: 9 - 10). *Canadian Forces*, armádní sbory Kanady, by měly každoročně uskutečňovat vojenská cvičení v tvrdých arktických podmínkách a

---

¹⁸ V originále: „*The first priority of national defence is to assert your sovereign presence on your territory, to be prepared to defend Canadians from threats of all kinds, whether they be major threats of invasion, or simply minor threats of unauthorized surveillance or potential unauthorized economic activity... ”*“ (Harris 2007).

¹⁹ Rusko v roce 2007 učinilo krok, který vzbudil vlnu nevole v ostatních arktických státech. Ponorka umístila ruskou vlajku přes 4 km hluboko v titanovém obalu. Rusko tak chtělo rozšířit své území téměř až k severnímu pólu a deklarovat svůj nárok na energetické zdroje (CBC News 2010b).

účastnit se taktických operací v rámci NORAD²⁰. V roce 2007 spustila vláda satelit RADARSAT II, který pomáhá *Canadian Forces* v monitorování arktického dění a ruchu (Riddell-Dixon 2013: 2).

Kanadská vláda schválila v únoru 2008 rozpočet týkající se financování plánovaných arktických projektů. Na počátku počítala vláda s investováním 20 milionů dolarů do zmapování severního kontinentálního šelfu a 62 milionů do celkového vylepšení ochrany a posílení kontroly pobřeží (Huebert 2009a: 23 dle Finance Canada 2008). Vojenská policie a námořní síly by měly mít možnost využívat dalších 6 až 8 hlídkových vojenských lodí. Harper považuje obranu Arktidy za kanadskou prioritu i přesto, že po finanční stránce jsou jeho úmysly mimořádně nákladné (Huebert 2009b: 29 - 30). Jen výstavba vojenského přístavu na Baffinově ostrově vyjde na 175 milionů dolarů a za vojenské ledoborce bude nutno zaplatit 720 milionů dolarů (Lytvynenko 2011: 10, 21).

Pro přístup do zaledněné oblasti je technologie zásadní. Vlastnit ledoborce je pro přítomnost v Arktidě klíčové a to především vzhledem k rozlehlosti a izolovanosti území. Z tohoto hlediska jsou na tom arktické státy velmi rozdílně. Například Ruská federace vlastní 20 ledoborců, Kanada 12 a pracuje na osmi dalších, Spojené státy mají překvapivě pro všechny své potřeby jen jeden funkční ledoborec. Postavit tento typ lodi je přitom časově velmi náročné, sestavit ledoborec trvá přibližně osm až deset let. (Ebinger – Zambetakis 2009: 1220). Zpráva Kongresu Spojených států z roku 2007 uvádí, že vlastnit jeden ledoborec je nedostačující a země tudíž není schopná účinně podporovat národní zájmy (Smith 2011: 118 dle National Academies Press 2007: 1).

Harper také masivně zvyšuje počty *Rangers*, strážců, kteří kontrolují dění na samém severu pevniny. Jednotky *Rangers* se skládají z dobrovolníků, převážně původních obyvatel. V roce 2007 bylo členů *Rangers* 4100, v roce

---

²⁰ The North American Aerospace Defense Command (NORAD) je bilaterální organizace spojující letectva USA a Kanady. Je pověřena kontrolou severoamerického území a má povinnost varovat před nebezpečím útoku. (NORAD 2013).

2011 o pět set více a na rok 2012 bylo naplánováno zvýšit počet na 5000. Jednotky *Rangers* jsou podřízeny kanadské armádě a jejich nejdůležitějším posláním je ochrana místních obyvatel a předávání informací o jakýchkoli lokálních změnách v odlehlých regionech armádě (Canada News Centre 2011).

V roce 2013 je dvěma nezávislými think-tanky doporučeno Harperově vládě vzdát se oblíbeného projektu na výstavbu vojenských lodí. Předkládají názor, že tak nákladný plán již ztratil smysl. Uznávají vědci Michael Byers a Stewart Webb upozorňují, že beztoho byly z důvodu krácení rozpočtu nachystány konstrukční změny, a navrhují, spíše než výstavbu nových, nákup starších rychlých hlídkových člunů (Brewster 2013). Otázkou zůstává, zda taková plavidla mohou nahradit ledoborec, využitelný celoročně pro výzkumné i záchranné účely (Riddell-Dixon 2013: 2). Ani plánovaný projekt v Resolute Bay se neobejde beze změn v konstrukci. V roce 2012 totiž vláda oznámila, že výcviková základna nebude mít takové rozměry, jak se původně očekávalo, a to údajně díky vysokým nákladům na stavbu v tvrdých podmínkách severu (CBC News 2012).

Načasování a povaha různých politických a finančních rozhodnutí k posílení bezpečnosti v kanadské části Arktidy naznačují, že kanadská vláda je nespokojená s dlouhotrvajícím statusem quo. Všechny kanadské aktivity na severu mohou sice být míněny jako prostředek k projekci moci a tím k rychlejšímu vyřešení sporů, nicméně nakonec všechny sdílejí jeden společný cíl, a to posílit viditelnost Kanady na severu. Ta je považována nejen jako prostředek k ochraně suverenity, ale také slouží jako nejlepší obrana kanadských hodnot a zájmů (Mychajlyszyn 2008a: 3 - 4).

Stephen Harper také v roce 2008 oznámil program s cílem usnadnit kanadskou kontrolu nad regionem a potažmo také nad Severozápadní cestou. Nové ustanovení nařizuje, že s platností od roku 2010 mají všechny lodě proplouvající Severozápadní cestou povinnost registrovat se během plavby u kanadské pobřežní stráže NORDREG (*The Arctic Canada Traffic System*),

kteřá má za úkol monitorovat dopravu. Do té doby neměly povinnost hlásit se ani těžební a zásobovací lodě, ale i přes dobrovolnost byla registrace hojně využívána. Pobřežní stráž tak má totiž přehled o registrovaných plavidlech a je schopna reagovat na mimořádné události, například havárie (CBC News 2008; Gordy 2010: 571 - 572).

Již v roce 1970 byl schválen kanadský *Arctic Waters Pollution Prevention Act* (AWPPA), předstihující Úmluvu OSN o mořském právu z roku 1982. AWPPA si klade za cíl chránit životní prostředí a předejít znečištění v kanadských vodách do vzdálenosti 100 nm od pobřeží. Tato zóna se později stala součástí EEZ, která dosahuje šíře 200 nm. Znečišťovatelé moří jsou pak stíháni podle kanadského, nikoli mezinárodního práva. Na rozdíl od Úmluvy OSN, která definuje znečištění jako nevratné poškození, má AWPPA definici komplexnější (Gordy 2010: 572 - 575). V roce 2008 oznámila vláda svůj záměr rozšířit stomílovou chráněnou zónu po celé šíři EEZ, tzn. na 200 nm. Kanada tím, že přebírá zodpovědnost za ochranu životního prostředí v arktických vodách, demonstruje schopnost a připravenost region efektivně spravovat. Jak rozšíření AWPPA, tak povinnost registrace plavidel u NORDREG vešlo v platnost v červenci 2010 (Statement 2010).

3.4 Kanadské severní strategie

Důležitost severských oblastí pro Kanadu a její občany je reflektována v politických projevech, dokumentech a průzkumech veřejného mínění. Nejdůležitějšími dokumenty vzniklými za vlády konzervativců jsou *Canada's Northern Strategy: Our North, Our Heritage, Our Future*²¹ (dále jen *Northern Strategy*) a *Statement on Canada's Arctic Foreign Policy: Exercising Sovereignty and Promoting Canada's Northern Strategy Abroad*²² (dále jen *Statement*). V této kapitole poukážu na změny rétoriky, které jsou v dokumentech

---

²¹ V překladu: Kanadská severní strategie: náš sever, naše dědictví, naše budoucnost

²² V překladu: Prohlášení o kanadské arktické zahraniční politice: uplatňování svrchovanosti a prosazování kanadské severní strategie v zahraničí

patrné, a upozorním na vzrůstající tendenci k návratu k hodnotám střední mocnosti. Na oficiálních stránkách *Arctic Council*²³ jsou uvedeny severní strategie všech arktických států. Jedině Kanada zde má uvedeny strategie dvě.

V roce 2009 vydala kanadská vláda dlouho očekávanou *Northern Strategy*, které předcházelo několik let rostoucího důrazu na otázku Arktidy a která shrnovala veškeré za roky nashromážděné sliby. Orientaci na Arktidu Stephen Harper již v letech 2006 až 2008 doložil několika Trůnními projevy a oficiálními cestami na sever země (Bobbitt 2010: 52).

Northern Strategy začíná těmito slovy: „*Kanada je severským státem. Sever je fundamentální součástí našeho dědictví a národní identity a je nezbytný pro naši budoucnost*“²⁴ (Northern Strategy 2009).

Northern Strategy si stanovuje základní pilíře arktické strategie: nároky na suroviny, ekonomický rozvoj oblasti, ochranu životního prostředí, zajištění severní hranice a rozvoj místního obyvatelstva. Ačkoliv mají být pilíře rovnocenné a vzájemně se doplňovat, v praxi je kladen největší důraz na posílení kanadské suverenity (Riddell-Dixon 2013: 1).

Dokument zdůrazňuje poselství výrazu *partnership*. Tím je míněno nejen partnerství mezi federální vládou a Kanadany ze severních teritorií, ale zejména pak partnerství a spolupráce mezi Kanadou a ostatními státy arktické pětky, respektive osmičky²⁵ (Lackenbauer 2013b; Northern Strategy 2009).

Kritici strategie mají za to, že obsah nepředstavuje žádný posun od někdejších vládních závazků, zřetelných například v předvolebních vyjádřeních a z raného období vlády konzervativců. Tehdy premiér Harper sliboval, že jeho postoj k Arktidě bude nekompromisní a nesmíří se s ničím jiným, než s výhrou.

---

²³ Arctic Council. (<http://www.arctic-council.org/index.php/en/>, 25. 4. 2013).

²⁴ V originále: „*Canada is a Northern nation. The North is a fundamental part of our heritage and our national identity, and it is vital to our future*“ (Northern Strategy 2009).

²⁵ Arktickou pětku tvoří Kanada, USA, Dánsko, Rusko, Norsko, zatímco arktickou osmičku doplňuje Island, Švédsko a Finsko.

Příznivci naopak tvrdí, že dokument z roku 2009 nabízí nový ucelený rámec, který překročil sféru původních obav o národní bezpečnost, integritu hranic a svrchovanost. Přestože strategie podle příznivců stále vypovídá o závazku vlády zvýšit vojenskou přítomnost v Arktidě, zdůrazňuje také, že neshody se sousedy jsou řízeny dobře a nevyjadřují žádné omezení svrchovanosti a narušení bezpečnosti (Lackenbauer 2013b).

V *Northern Strategy* zcela chybí slavný výrok premiéra Harpera „*use it or lose it*“, který byl před vydáním dokumentu velmi často skloňován v médiích a který dlouho určoval tendenci k zastávání nekompromisního postoje, co se týče svrchovanosti v oblasti Arktidy (Lackenbauer 2013b).

Místo toho vláda zdůrazňuje možnost spolupráce s arktickými státy. „*Spolupráce, diplomacie a mezinárodní právo byly v Arktidě vždy preferovanými přístupy*“²⁶ (Northern Strategy 2009). Strategie zdůrazňuje společné zájmy se všemi arktickými státy a společný závazek k mezinárodnímu právu. Lackenbauer tvrdí, že *Northern Strategy* implicitně potvrzuje, že bilateralismus a multilateralismus jsou klíčem ke stabilitě a bezpečnosti v oblasti a že z kanadské zahraniční politiky tyto přístupy ještě nevymizely (Lackenbauer 2013b).

Tehdejší ministr zahraničních věcí Lawrence Cannon řekl: „*Nejdeme po cestě směřující ke konfrontaci. Ve skutečnosti kráčíme po cestě ke spolupráci. To je kanadský způsob. A také je to cesta, po které se rozhodli jít i mí kolegové*“²⁷ (CBC News 2009).

Ministerstvo zahraničních věcí v čele s Lawrencem Cannonem a ministerstvo mezinárodního obchodu vydalo v srpnu 2010 *Statement on*

---

²⁶ V originále: „*Cooperation, diplomacy and international law have always been Canada's preferred approach in the Arctic*“ (Northern Strategy 2009).

²⁷ V originále: „*We're not going down a road toward confrontation. Indeed, we're going down a road toward co-operation and collaboration. That is the Canadian way. And that's the way my other colleagues around the table have chosen to go as well*“ (CBC News 2009).

Canada's Arctic Foreign Policy. Zpráva celkově reflektuje *Northern Strategy* a podtrhuje důležitost Arktidy pro Kanadu a Kanadany (Lackenbauer 2013b).

Lackenbauer uvádí, že nesmlouvavá rétorika dřívějších projevů a listin, mezi které patří i *Northern Strategy*, ohledně prosazování kanadských zájmů v Arktidě je v dokumentu *Statement* utlumena. Naopak je znatelná ještě více zesílená tendence ke spolupráci. Kanada se tak stále více posouvá ke svým původním hodnotám střední mocnosti (Lackenbauer 2013b).

Profesor Michael Byers v online rozhovoru pro *The Globe and Mail* říká, že Harperova počáteční politika tvrdých slov a přístupu „*use it or lose it*“, zdůrazňující nutnost pořízení vojenského vybavení, se výrazně posunula k důrazu na jednání o hraničních sporech, k důrazu na rozvoj severu a k podpoře multilaterálních fór, kterými jsou například *Arctic Council* (The Globe and Mail 2011). *Statement* ale rovněž tvrdí, že pokud nastane mezní situace, kdy spolupráce selže, Kanada bude obhajovat své zájmy, a to jakýmkoliv způsobem. „*Budeme nadále sledovat diskuze zaměřené na arktickou otázku v dalších mezinárodních fórech a zasáhneme v případě potřeby chránit kanadské zájmy*“²⁸ (Statement 2010).

Poručík Bobbitt z *Canadian Armed Forces* ve svém výzkumu napsal, že kanadská politika vůči Arktidě, shrnutá v *Northern Strategy*, vychází z principů používaných během studené války a jako cíl upřednostňuje bezpečnost před rozvojem. Vláda se podle něj snaží nadále prosadit svou svrchovanost zejména prostřednictvím armády a kontroly. Ač ve svých strategiích zmiňuje také další témata, jako je infrastruktura a různé sociální a hospodářské programy důležité pro budoucí rozvoj zaostalého severu, veřejná prohlášení kladou hlavní důraz na národní bezpečnost. *Northern Strategy* z roku 2009 je v tomto směru zastaralá. I když volá po zvýšení investic do infrastruktury a sociálních služeb, poskytuje málo podrobností a ještě méně financí (Bobbitt 2010: 72 - 73).

---

²⁸ V originále: „*We will continue to monitor discussion of Arctic issues in other international forums and intervene when necessary to protect Canada's interests*“ (Statement 2010).

Také podle *Federation of Canadian Municipalities*²⁹ zapomíná kanadská federální vláda na nástrahy tání ledu pro obyvatele severních teritorií a upřednostňuje vojenskou přítomnost. V důsledku globálního oteplování dochází k erozi, pozemní komunikace a budovy se propadají. Sever se potýká s nedostatkem pracovních míst, nedostatečnou úrovní vzdělání a zdravotní péče (Coates – Poelzer 2010: *passim*). Průzkum veřejného mínění v roce 2011 odhalil, že drtivá většina všech Kanadčanů pohlíží na otázku Arktidy z hlediska životního prostředí a sociálního zabezpečení. Tradiční koncept národní bezpečnosti a ochrany hranic před vnějšími hrozbami lidé zmiňovali až na posledních místech (Ekos 2011: 10 – 16).

Severní strategie arktické pětky mají nejedno společné téma. Pojí je strach ze ztráty suverenity, zájem o vědecký výzkum, surovinové zdroje, otázka životního prostředí, lodní dopravy, aktivní správy. Všechny státy zdůrazňují naléhavou potřebu vymezit rozsah kontinentálních šelfů, což by výrazně napomohlo k vyřešení námořních sporů. Všech pět států klade důraz na nutnost lidské přítomnosti v arktické oblasti (Brosnan – Leschine - Miles 2011: 180). Kanada tedy není jediná země severu, která posílá na sever armádu. Svou přítomnost tak prokazují také ostatní arktické státy. Na rozdíl od Kanady investují země severní Evropy, Spojené státy a Rusko do stabilní vojenské přítomnosti již dlouhá léta. Dlouhodobá přítomnost armády má tak nutně za následek rozvoj infrastruktury, sociálních a hospodářských programů. Například Sovětský svaz zajistil rychlý rozvoj oblasti a sever prosperoval. Dědictvím éry minulého režimu je početná populace a fungující infrastruktura. Stejně jako pro ostatní arktické země je přítomnost armády na severu důležitá (Coates – Poelzer 2010: 14 – 15).

Dalším společným tématem všech strategií je potenciál zdrojů, zejména energetické a rybné zdroje. Úmluva OSN poskytuje všem svrchované pravomoci na tyto zdroje ve své výlučné ekonomické zóně (EEZ) a arktická oblast je tak

---

²⁹ V překladu: Federace kanadských obcí

z velké části již rozdělena. Bdělost arktických států ale vyvolávají nevyřešené územní nároky a možnost dokázat, že kontinentální šelf je přirozeným prodloužením pevniny. I v této sféře ale státy upozorňují na potřebu spolupracovat, a to hlavně z ekonomických důvodů. Všechny strategie také kladou důraz na sledování změn, které severskému prostředí přináší lidská přítomnost a činnost, a shodují se na nutnosti spolupráce při řešení problémů s těmito změnami spojenými (Brosnan – Leschine - Miles 2011: 180 - 186).

3.5 Role Kanady v Arktické radě

Předsednictví Arktické rady již dosáhlo plné rotace a úřad se v květnu 2013 vrací Kanadě. Zatím není zcela jasné, jakým směrem bude současná vláda radu orientovat. Akademická sféra se ale předsednictvím Kanady již dlouho zabývá a z jejich řad přichází mnohá doporučení a předzvěsti. Nejprve vysvětlím, co to vlastně Arktická rada je, čím se zabývá, jaké má či nemá pravomoci a shrnu nedávné úspěchy, kterých arktická osmička v rámci fóra dosáhla. Posléze přejdu k nejpravděpodobněji očekávanému vývoji za předsednictví Kanady.

Sovětský prezident Michail Gorbačov v roce 1987 přednesl projev, ve kterém vyzval k vytvoření bezjaderné zóny v Arktidě. Kanada spolu s Finskem přijala prezidentovu řeč jako podnět pro případnou spolupráci arktických zemí a obě země daly vzniknout Arktické radě, založené roku 1996 Ottawskou deklarací. Kanada se v letech 1996 až 1998 stala historicky první předsednickou zemí nově vzniklého fóra (Axworthy 2013: passim). Kanada, která tak dostala svému postavení střední mocnosti, aktivně a inspirativně podporovala zařazení původních národů do složek rady. (Huebert 2009a: 12 - 13).

Arktická rada, *Arctic Council*, představuje nejvýznamnější mezivládní fórum, jehož cílem je v zájmu ochrany životního prostředí a udržitelného rozvoje oblasti zajistit kooperaci, koordinaci a interakci mezi státy arktické osmičky a komunitami původních obyvatel (Šanc 2011: 250). Z agendy byly vyloučeny vojenské a bezpečnostní otázky. Tento kompromis vznikl na popud Spojených

států, které by se za jiných podmínek členem nestaly (Fenge 2012: 64). Jednání rady se mimo osmi členů – arktické osmičky – a komunit původních obyvatel³⁰ účastní pozorovatelské státy³¹, nevládní organizace a případné budoucí pozorovatelské státy³² (Kříž – Chrást'anský 2012: 128; Arctic Council 2011a). Arktická rada se schází dvakrát do roka, přičemž k setkání na ministerské úrovni dochází jednou za dva roky. Ministři zahraničí nebo životního prostředí pak přijímají deklarace, týkající se povětšinou ochrany životního prostředí či udržitelného rozvoje, které ale nejsou právně závazné (Šanc 2011: 250 - 251). Činnost Arktické rady je rozdělena do šesti pracovních komisí, jejichž práce zahrnuje širokou škálu témat od změny klimatu, zachování arktické flóry a fauny, ochranu arktického mořského prostředí až po řešení mimořádných situací (Arctic Council 2011c).

Předsednictví po Kanadě převezmou v roce 2015 Spojené státy. Hovoří se o možnosti spojení agendy obou severoamerických zemí (Axworthy – Kouvurova – Hasanat 2012: iii). Ačkoliv Arktická rada v minulosti zaznamenala mnoho úspěchů, jde stále jen o poradní orgán s velmi omezenými pravomocemi, kdy není možné přijmout opatření závazné pro všechny členy. Dvouletý rotační systém předsednictví je navíc kritizován za nedostatek kontinuity. Spojením agendy Kanady a Spojených států může dojít k zefektivnění fóra³³ (Fenge 2012: 64).

K nedávným úspěchům Arktické rady patří bezpochyby vytvoření pracovní komise s mandátem vypracovat mezinárodní nástroj *Search and Rescue*³⁴ pro spolupráci při záchranných operacích v Arktidě. Pracovní komise ukončila svou činnost vypracováním dohody z roku 2011 *Agreement on Cooperation on*

---

³⁰ Mezi původní obyvatelé Arktidy patří Inuité, Aleuté, Sámové a další (Fenge 2012: 64).

³¹ Pozorovatelský status Arktické rady vlastní Francie, Německo, Nizozemsko, Polsko, Španělsko, Velká Británie (Arctic Council 2011a).

³² Případnými pozorovatelskými státy jsou ČLR, Itálie, Japonsko, Jižní Korea, Singapur, Indie, EU (Arctic Council 2011a).

³³ Také současná předsednická země Arktické rady Švédsko spolu se svými předchůdci Norskem a Dánskem koordinovali svá po sobě jdoucí předsednictví (Bennett 2013).

³⁴ V překladu: pátračí a záchranné operace

*Aeronautical and Maritime Search and Rescue in the Arctic*³⁵, která představuje první právně závaznou dohodu. Úmluva upravuje spolupráci států při pátracích a záchranných akcích v Arktidě a definuje zónu, za kterou je každý stát zodpovědný (Arctic Council 2011b; Riddell-Dixon 2013: 2). Spolupráce v této oblasti je výhodná pro všechny bez výjimky. Kanada je ale jedinou zemí dohody, která trpí na provozních nedostatcích. Přístavy a pátrací a záchranná zařízení se totiž nacházejí tisíce kilometrů od pobřeží Arktidy (The Munk-Gordon Arctic Security Program 2012: 12).

Thomas Axworthy uvádí, že dohoda představuje pro Arktickou radu významný krok vpřed. Od poradního orgánu s velmi omezenými pravomocemi a s členy, kteří často k fóru přistupovali laxně, se tak posunuje k organizaci s ohromným potenciálem do budoucnosti (Axworthy 2012: 11). Terry Fenge se domnívá, že dohoda *Search and Rescue* je důležitým precedencem, díky němuž bude možné v brzké době vytvořit rámec jednání o palčivých otázkách, jako jsou klimatické změny, omezení rybolovu a znečištění oceánu v důsledku úniku ropy (Fenge 2012: 67).

Existuje ale oblast, kde nedošlo k žádnému posunu vpřed. Premiér Harper se totiž po vstupu do funkce v roce 2006 rozhodl nejmenovat nového *Ambassador for Circumpolar Affairs*³⁶ a funkci zrušit. Toto rozhodnutí nikdy zcela nevysvětlil. Vzhledem ke zvýšené mezinárodní aktivitě na severu jde o znepokojující situaci. V současné době totiž neexistuje žádný kanadský úředník, který by podněcoval multilaterální snahy o vyřešení arktických otázek. Z takového postoje premiéra by bylo možné vyvodit, že pro vládu mají vztahy se severními sousedy jen nízkou prioritu (Huebert 2009a: 23). *Standing Senate Committee on Fisheries and Oceans*³⁷ doporučila vládě pozici *Ambassadora* obnovit. Vláda toto doporučení však nepodporuje, pozici obnovit nezamýšlí.

---

³⁵ V překladu: Dohoda o spolupráci vzdušných a námořních pátracích a záchranných sil v Arktidě

³⁶ Hlavním cílem *Ambassadora*, neboli velvyslance, je rozvíjet, podporovat a prosazovat cíle Arktické rady (Huebert 2009a: 12).

³⁷ V překladu: Stálý výbor pro rybolov a oceány

Rozhodnutí ale nijak nenarušuje proklamované kanadské odhodlání podporovat mezinárodní spolupráci v rámci Arktické rady. Ministr zahraničních věcí Lawrence Cannon dokonce zdůraznil důležitost rady a vyjádřil přání posílit její pravomoci (Senate 2009: 62 - 63). Historicky první *Ambassadorka* Mary Simon řekla, že svou někdejší pozici shledává nesmírně důležitou pro prosazování kanadských názorů na mezinárodní scéně a Kanada by se jí vzdávat neměla (Montreal Gazette 2007). V srpnu 2012 Stephen Harper představil novou předsedkyni Arktické rady pro kanadské předsednictví 2013 až 2015 Leonu Aglukkaq, ministryni zdravotnictví a ministryni kanadského Úřadu pro hospodářský rozvoj severu, která bude vedle předsednických povinností plnit i roli *Ambassadora* (Prime Minister 2012).

Jak jsem již zmínila na začátku kapitoly, Kanada od počátku prosazovala začlenění původních obyvatel do procesů a jednání Arktické rady. Uznání domorodých skupin jako stálých členů odlišuje Arktickou radu od ostatních organizací. Formální status nemá ale nic společného se skutečným vlivem. Není proto náhodou, že Stephen Harper jmenoval novou předsedkyní Inuitku z Nunavutu Leonu Aglukkaq. Předsedkyně bude mít možnost „...*zajistit, aby původní obyvatelé Arktidy měli nejen formální místo u stolu, ale i skutečné prostředky k ovlivnění arktického vládnutí*“³⁸ (Axworthy 2012: 11).

Terry Fenge se domnívá, že v brzké době bude změna statusu Arktické rady nevyhnutelná. Rada podle něj musí reagovat na vstup nových aktérů ze všech koutů světa a na politické, environmentální a sociální změny v regionu. Arktická rada by v budoucnu mohla získat mandát, na jehož základě by byla schopna regulovat ochranu přírody a podporovat rozvoj komunit původních obyvatel (Fenge 2012: 65).

Hlavním poselstvím článku *Canada as an Arctic Power: Preparing for the Canadian Chairmanship of the Arctic Council* je zvýšení podpory komunitám

---

³⁸ V originále: „...*to ensure that the original inhabitants of the Arctic not only have a formal place at the table, but have the actual means to influence circumpolar governance*“ (Axworthy 2012: 11).

původních obyvatel v rámci Arktické rady. Autoři článku rovněž uvádějí, že Kanadáné mají tendence věnovat se problematice životního prostředí a doufají také v zodpovědné využívání arktických zdrojů. Očekávají, že veškeré spory budou vyřešeny bezvýhradně mírovou cestou a že vláda bude dávat před konfrontací přednost kooperaci mezi arktickými národy a dalšími aktéry vstupujícími do dění v Arktické radě. Ve stejném duchu je i doporučení budoucímu předsednickému státu. (The Munk-Gordon Arctic Security Program 2012: passim).

Dokument mimo jiné doporučuje Kanadě investovat do letecké a námořní infrastruktury na pobřeží země, aby tak země mohla lépe dostát závazku v rámci *Search and Rescue* z roku 2011. Dále pak radí Kanadě vytvořit vojenské fórum jako nástroj *confidence-building*³⁹ nebo například navrhuje, aby žadatelé o pozorovatelský status v Arktické radě deklarovali respekt k svrchovanosti arktických států v oblasti a respekt k právům původního obyvatelstva Arktidy (The Munk-Gordon Arctic Security Program 2012: 22 - 23). Některé arktické státy totiž předpokládají, že tlak z vnějšku⁴⁰ by mohl ohrozit jejich postavení v regionu. Silné nearktické státy by mohly propagovat globální řešení arktické otázky. Počet pozorovatelských států by tudíž měl být omezen (Fenge 2012: 65 - 66).

Huebert předpokládá, že Kanada bude ještě nějakou dobu jednat o tom, který potenciální pozorovatelský stát bude podporovat. Doporučením Číny toho může Kanada mnoho získat, proti Evropské unii má však výhrady. Unie zakázala dovoz veškerých produktů z tuleňů, což má ničivý dopad na komunity původních obyvatel v kanadské Arktidě. Huebert tvrdí, že čínské ambice jsou řízeny několika faktory. Jedním z nich je, že změna klimatu bude mít dopad i na čínské hladiny moře. Čína si je ale také vědoma rostoucího významu Arktidy a chce se tak stát významným ekonomickým hráčem regionu. „Číňané jsou si

---

³⁹ Tento nástroj zahraniční politiky přispívá k snížení nejistoty, nedůvěry, podezírání, nepochopení a tím přispívá k snížení pravděpodobnosti vypuknutí ozbrojeného konfliktu (Cossa 2008: 393).

⁴⁰ Jedná se především o ČLR a EU (Fenge 2012: 65 - 66).

*velmi dobře vědomi toho, že jejich ekonomická prosperita je řízena mezinárodním obchodem*⁴¹ (Sevunts 2013).

Kanada má s čínskými plány mnoho společného. Dá se totiž očekávat, že bude během předsednictví prosazovat agendu hospodářského vývoje. Michael Byers doporučuje Stephenu Harperovi přemýšlet o Arktidě z globální perspektivy. Pokud prý Stephen Harper naznačuje, že chce z Kanady vytvořit vedoucí mocnost, měl by být vzorem a pokračovat spíše v ochraně životního prostředí než začít vpouštět ropné magnáty do Arktidy (Koring 2013).

---

⁴¹ V originále: „*The Chinese are also very aware of that their economic prosperity is driven by international trade*“ (Sevunts 2013).

4. ZÁVĚR

Přestože záměrem kanadského premiéra Stephena Harpera bylo vymanit Kanadu z role střední mocnosti, přičemž Arktida byla vždy jednou z jeho priorit, nedá se jednoznačně říct, že svého cíle dosáhl – přinejmenším ne v původně deklarované podobě. Zejména na začátku svého volebního období používal Harper neskromnou rétoriku, co se svrchovanosti v Arktidě týče. Proklamoval odhodlání obhájit nároky Kanady na sporné oblasti. Cílem mé práce bylo dokázat, že Kanada jedná stále jako střední mocnost, a to i přes Harperovy snahy.

I přes tvrdá slova, zaznívající na počátku Harperovy vlády, existuje mezi konfliktními zeměmi dialog a spolupráce. Historicky Kanada vždy usilovala o řešení sporů bez eskalace napětí. Také v současné době se vláda snaží o mírové vyřešení veškerých svých sporů, a to v nejlepším případě ku prospěchu všech soupeřících stran. Spor o Hansův ostrov spěje k brzkému uzavření a také dořešení nejasností v Beaufortově moři probíhá hladce jistě významným přispěním Kanady. Státy arktické pětky sdružují zdroje a spolupracují na mapování kontinentálního šelfu, které může pomoci při konečném stanovení mořské hranice. Spor o status Severozápadní cesty je nicméně složitější a jeho řešení vyžaduje čas. Ačkoli ledu v Arktidě postupně ubývá, cesta je stále většinu roku nevyužitelná. I když Kanada touží po získání co největšího vlivu nad Severozápadní cestou, nedá se tvrdit, že by se schylovalo k eskalaci konfliktu nebo že by Kanada něco takového vůbec připustila. Státy se totiž zavázaly dodržovat stanovy mořského práva. Platí to i pro Spojené státy, které nejsou smluvní stranou Úmluvy OSN o mořském právu.

Zprávy o značných výdajích Kanady na zbrojení se šířily velmi rychle. Kanada je podle nich připravena bránit své právoplatné území na severu silou. Ačkoliv je pravda, že Kanada v arktické oblasti rozšiřuje své vojenské kapacity, buduje přístavy, vojenské základny a ledoborce, zvyšuje počty vojáků a *Rangers*, účelem těchto aktivit není ve skutečnosti stupňování napětí, nýbrž prokázání trvalého a vážného zájmu o oblast, demonstrace kanadské přítomnosti v oblasti,

kteřá na první pohled vypadá jako území nikoho, a především projev schopnosti její správy. Kanadská vláda je ve vyzbrojování stále pozadu oproti ostatním arktickým státům a obává se, že pokud bude ke svým arktickým ostrovům přistupovat nedbale a sebeméně je ignorovat, její nárok na správu se zmenší. Rozšíření flotily také napomůže společným záchranným operacím *Search and Rescue*. Nedá se říct, že je Kanada jedinou zemí arktické oblasti, která takto činí. Stejným způsobem svou přítomnost dokazují také ostatní arktické státy, některé již dlouhodobě. Dlouholetá spolupráce je mezi aktéry na tak vysoké úrovni, že jen těžko obrátí zbraně proti sobě. To, že Kanada zbrojí, z ní nedělá aspiranta na budoucí velmoc. Zbrojí, aby se přizpůsobila nastalým změnám v oblasti a připravila se na změny budoucí.

Vláda je volena lidem. Kanadský lid se pyšní svou mírumilovnou zemí, chce být morálním příkladem pro všechny a preferuje ochranu životního prostředí, doufá v zodpovědné využívání arktických zdrojů, upřednostňuje rozkvět oblasti, rozvoj komunit, ctí multilateralismus a dodržování mezinárodního práva. Egoistická politika založená čistě na praktických a materiálních základech, zaměřená jen na národní zájmy by jej neuspokojila. Ani Stephen Harper není schopen změnit myšlení sebevědomého kanadského národa.

Svou zodpovědnost a důraz na ochranu životního prostředí prokázala vláda v roce 2008, kdy oznámila záměr rozšířit *Arctic Waters Pollution Prevention Act*, tedy stomílovou chráněnou zónu do vzdálenosti 200 námořních mil od pobřeží.

I když Stephen Harper na počátku své kariéry používal silná slova s tím, že se nesmíří s ničím jiným než s výhrou, *Canada's Northern Strategy: Our North, Our Heritage, Our Future* a znatelněji více pak *Statement on Canada's Arctic Foreign Policy* představují utlumení jeho nekompromisního postoje. To naznačuje rozdíl mezi nesmlouvavou rétorikou v politických projevech a potřebou udržet si, respektive posílit postavení na mezinárodní scéně. Ve strategiích zcela chybí vyjádření obav z ohrožení bezpečnosti a z narušení

integrity hranic a naopak je zde viditelný příslib spolupráce a stability. Kanada se zavazuje také k podpoře multilaterálních fór, mezi něž řadíme Arktickou radu.

Kanada v letošním roce převezme předsednictví Arktické rady pro rok 2013 až 2015. Očekává se toho od ní mnoho. Díky environmentálním a politickým změnám v oblasti totiž důležitost rady rapidně vzroste. Arktická rada by v budoucnu mohla získat mandát, na jehož základě by byla schopna podporovat rozvoj komunit původních obyvatel a významně regulovat ochranu přírody. Kanada je připravena předsednictví fóra brát zodpovědně a pravomoci zatím jen poradního orgánu zvyšovat. V roce 2011 vznikl schválením právně závazné dohody *Agreement on Cooperation on Aeronautical and Maritime Search and Rescue in the Arctic* závažný precedent do budoucna.

Rozhodnutí Stephen Harpera zrušit pozici *Ambassador for Circumpolar Affairs* se může zprvu zdát jako vyjádření nesouhlasu Arktické radě. Svůj krok nikdy nevysvětlil, ale v roce 2012 jmenoval jako budoucí předsedkyni Arktické rady ženu politicky již velmi zkušenou. Leona Aglukkaq, ministryně zdravotnictví a ministryně kanadského Úřadu pro hospodářský rozvoj severu je navíc inuitského původu. Předsedkyně bude mít možnost ovlivnit arktické vládnutí ku prospěchu původních komunit.

Kanada tedy nadále jedná jako střední mocnost. Dodržuje principy mezinárodního práva, podporuje dialog mezi aktéry, nevynucuje si výhody pomocí agrese, hledá společnou řeč, dbá na životní prostředí a hospodářský rozvoj a podporuje komunity původních obyvatel.

Je ale potřeba rovněž říct, že jednání ve stylu střední mocnosti vyhovuje moderním tendencím. Kanada se jako střední mocnost profilovala za studené války, které dominoval realismus. Její ojedinělé postavení tak mohlo vyniknout. Kanada tradiční chápání střední mocnosti splňuje, nicméně se domnívám, že došlo k transformaci samotného termínu. Obdobné hodnoty se na mezinárodní scéně snaží hájit celá řada států a v důsledku toho se Kanada jen ztratila mezi mnoha dalšími středními mocnostmi. Kanada tak pozbyla výjimečnosti. Nelze se

tedy divit Harperovým snahám o získání úlohy silnějšího hráče na mezinárodní scéně. Kanada je ale odsouzena být střední mocností.

5. SEZNAM ZDROJŮ

- Arctic Council (2011a). *Observers* (<http://www.arctic-council.org/index.php/en/about-us/arctic-council/observers>, 15. 4. 2013).
- Arctic Council (2011b). *Search and Rescue in the arctic* (<http://www.arctic-council.org/index.php/en/environment-and-people/oceans/search-and-rescue/157-sar-agreement>, 15. 4. 2013).
- Arctic Council (2011c). *Working Groups* (<http://www.arctic-council.org/index.php/en/about-us/working-groups>, 15. 4. 2013).
- Arctic Council. (<http://www.arctic-council.org/index.php/en/>, 25. 4. 2013).
- Arnold, Samantha – Roussel, Stéphane (2009). Expanding the Canada-US Security Regime to the North? In: Holtsmark, Sven – Smith-Windsor, Brooke, *Security prospects in the High North: geostrategic thaw or freeze?* (Rome: NATO), 58 - 80.
- Axworthy, Thomas S. – Koivurova, Timo – Hasanat, Waliul (2012). *The Arctic Council: Its place in the future of Arctic governance* (Toronto: Munk-Gordon Arctic Security Program).
- Axworthy, Thomas S. (2012). *The North's Contending Visions*, 12.
- Axworthy, Thomas S. (2013). *A Brief History of the Creation of the Arctic Council*.
- Bartenstein, Kristin (2010). "Use it or lose it": An Appropriate and Wise Slogan? *Policy Options*, 69 – 73.
- Bennett, Mia (2013). Pro-development Arctic Council, led by Canada, begins to take shape. *Alaska Dispatch*. 14. 3. 2013 (<http://www.alaskadispatch.com/article/20130314/pro-development-arctic-council-led-canada-begins-take-shape>, 16. 4. 2013).

Bobbitt, Daniel R. (2010). Canada's 2009 Northern Strategy: Cold War Policy in a Warming Arctic. *Canadian Armed Forces*, 1 – 96.

Brewster, Murray (2013). Abandon ships: Harper government urged to scrap plan for Arctic patrol vessels. *The Prince George Citizen*.
(<http://www.princegeorgecitizen.com/article/GB/20130411/CP02/304119909/-1/princegeorge0103/abandon-ships-harper-government-urged-to-scrap-plan-for-arctic&template=cpart>, 11. 4. 2013).

Brosnan, Ian – Leschine, Thomas – Miles, Edward (2011). Cooperation or Conflict in a Changing Arctic? *Ocean Development & International Law*, 173 – 210.

Byers, Michael (2006). The Need to Defend Our New Northwest Passage. *The Tyee*. 30. 1. 2006 (<http://thetyee.ca/Views/2006/01/30/DefendNorthwestPassage/>, 25. 4. 2013).

Canada News Centre (2011). *Minister Mackay Salutes the Canadian Rangers and Announces Rangers' Recruitment Milestone* (<http://news.gc.ca/web/article-eng.do?nid=612739>, 14. 4. 2013).

CBC News (2008). *Harper talks tough on Arctic enforcement*
(<http://www.cbc.ca/canada/north/story/2008/08/27/north-ships.html>, 15. 4. 2013).

CBC News (2009). *Canada unveils Arctic strategy*
(<http://www.cbc.ca/news/canada/north/story/2009/07/26/arctic-sovereignty.html>, 13. 4. 2013).

CBC News (2010a). Arctic sovereignty a priority: Harper
(<http://www.cbc.ca/news/politics/story/2010/08/23/harper-north.html>, 24. 4. 2013).

CBC News (2010b). *Battle for the Arctic heats up*
(<http://www.cbc.ca/news/canada/story/2009/02/27/f-arctic-sovereignty.html>, 24. 4. 2013).

CBC News (2012). *Arctic naval facility downgrade due to high cost, says DND* (<http://www.cbc.ca/news/canada/north/story/2012/03/27/north-nanisivik-high-cost.html>, 13. 4. 2013).

Coates, Ken – Poelzer, Greg (2010). On the Front Line of Canada's Northern Strategy. *Federation of Canadian Municipalities*, 23.

Cooper, Andrew F. – Higgott, Richard A. – Nossal, Kim Richard (1993). *Relocating Middle Powers: Australia and Canada in a Changing World Order* (Vancouver: UBC Press).

Cossa, Ralph (2008). Taiwan Strait Crisis Management: The Role of Confidence-Building Measures. *American Foreign Policy Interests* 30, 392-398.

David, Charles-Philippe – Roussel, Stéphane (1998). "Middle Power Blues": Canadian Policy and International Security after the Cold War. *The American Review of Canadian Studies* 28(1), 131 - 156.

Dufresne, Robert (2008). Controversial Canadian Claims over Arctic Waters and Maritime Zones. *Library of Parliament*, 16.

Ebinger, Charles K. – Zambetakis, Evie (2009). The geopolitics of Arctic melt. *International Affairs* 85(6), 1215 – 1232.

Ekos Research Associates Inc. (2011). *Rethinking the Top of the World: Arctic Security, Public Opinion Survey*, 54.

Evans, Gareth (1990). *Foreign Policy and Good International Citizenship*. 6. 3. 1990
(http://www.gevans.org/speeches/old/1990/060390_fm_fpandgoodinternationalcitizen.pdf, 20. 4. 2013).

Fels, Enrico (2012). Power Shift? Power in International Relations and the Allegiance of Middle Powers. In: Fels, Enrico – Kremer, Jan-Frederik – Kronenberg, Katharina, *Power in the 21st Century* (New York: Springer), 3 - 29.

Fenge, Terry (2012). Canada and the Arctic Council: Our Turn to Conduct the Arctic Orchestra. *Policy Options*, 63 - 67.

Finance Canada (2008). *Budget 2008: Responsible leadership* (<http://www.budget.gc.ca/2008/plan/table-eng.asp>).

Gordy, Kimberly C. (2010). Dire Straits: The Necessity for Canadian Sovereignty in the Arctic Waterways. *Fordham Environmental Law Review* 20, 551 – 596.

Government of Canada (2009). *Canada's Northern Strategy Our North, Our Heritage, Our Future*.

Government of Canada (2010). *Statement on Canada's Arctic Foreign Policy: Exercising Sovereignty and Promoting Canada's Northern Strategy Abroad*.

Harris, Kathleen (2007). Laying claim to Canada's internal waters: A Sun Media national report from the roof of our country. Sun Media. 23. 2. 2007 (<http://cnews.canoe.ca/CNEWS/Canada/2007/02/22/3655342-sun.html>, 12. 4. 2013).

Huebert, Rob (2009a). Canada and the Changing International Arctic: At the Crossroads of Cooperation and Conflict. In: Abele, Frances, *Northern exposure: peoples, powers and prospects in Canada's North* (Montréal: Institute for Research on Public Policy).

Huebert, Rob (2009b). Canadian Arctic Sovereignty and Security in a Transforming Circumpolar World. *Canadian International Council: Foreign Policy for Canada's Tomorrow* (4), 1 – 43.

Humphreys, Adrian (2011). New proposal would see Hans Island split equally between Canada and Denmark. *National Post*. 12. 4. 2011 (<http://news.nationalpost.com/2012/04/11/new-proposal-would-see-hans-island-split-equally-between-canada-and-denmark/>, 24. 4. 2013).

Hynek, Nikola – Waisová, Šárka (2006). Agenda lidské bezpečnosti a koncept střední mocnosti na pozadí kanadské zahraniční politiky. In: Waisová, Šárka, *Plzeňské rozhovory: Chudoba a bohatství v současném světě* (Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o.), 23 - 38.

Chapnick, Adam (1999). The Middle Power. *Canadian Foreign Policy* 7(2), 73 - 82.

Chrást'anský, Filip – Kříž, Zdeněk (2011). Perception of the situation in the Arctic by key actors and the possibility of conflict escalation. *Defence and Strategy* 2011(1), (<http://www.defenceandstrategy.eu/cs/aktualni-cislo-1-2011/clanky/perception-of-the-situation-in-the-arctic-by-key-actors-and-the-possibility-of-conflict-escalation.html>, 15. 4. 2013), 5 – 21.

Ibbitson, John (2011). Dispute over Hans Island nears resolution. Now for the Beaufort Sea. *Globe and Mail*. 27. 1. 2011 (<http://byers.typepad.com/arctic/2011/01/dispute-over-hans-island-nears-resolution-now-for-the-beaufort-sea.html>, 20. 4. 2013).

Jeffs, Jennifer (2012). Knowing Our Limits, Playing To Our Strengths. *Canadian International Council*. 17. 9. 2012 (<http://opencanada.org/features/blogs/dispatch/knowning-our-limits-playing-to-our-strengths/>, 26. 3. 2013).

Jordaan, Eduard (2003). The Concept of a Middle Power in International Relations: distinguishing between emerging and traditional middle powers. *Politikon* 30(2), 165 – 181.

Kelly, Brent (2011). Changes to the Canadian Foreign Policy Agenda: From Liberal Internationalist to Neo-Realist. *The Lyceum* 1(1).

Koring, Paul (2013). Arctic Council: Canada's Arctic leadership stint worries drillers, shippers and environmentalists. *The Globe and Mail*. 31. 1. 2013

(<http://www.theglobeandmail.com/news/politics/canadas-arctic-leadership-stint-worries-drillers-shippers-and-environmentalists/article8095923/>, 15. 4. 2013).

Kříž, Zdeněk – Chrást'anský, Filip (2012). Existing Conflicts in the Arctic and the Risk of Escalation: Rhetoric and Reality. *Perspectives* 20(1), 111 - 140.

Lackenbauer, P. Whitney (2013a). Canada and the Circumpolar World: Sovereignty, Security, Stewardship.

Lackenbauer, P. Whitney (2013b). Mixed messages from an 'Arctic superpower'? Sovereignty, security, and Canada's northern strategy.

Lytvynenko, Anneta (2011). *Arctic Sovereignty Policy Review*. (Paper prepared for the Ad Hoc Committee of Deputy Ministers on the Arctic), 22.

Mackrael, Kim (2012). Canada, Denmark closer to settling border dispute. *The Globe and Mail*. 29. 11. 2012

(<http://www.theglobeandmail.com/NEWS/NATIONAL/CANADA-DENMARK-CLOSER-TO-SETTLING-BORDER-DISPUTE/ARTICLE5831571/?PAGE=ALL>, 25. 4. 2013).

McRae, Donald (2007). Arctic Sovereignty? What is at Stake? *Behind the Headlines* 64(1).

Mitrany, David (1933). *The Progress of International Government* (London: George Allen & Unwin Ltd.).

Montreal Gazette (2007). *Premiers call for polar ambassador* (<http://www.canada.com/story.html?id=74c7d311-dfe1-4c33-b9ab-2b7093e1f3e5>, 20. 4. 2013).

Mychajlyszyn, Natalie (2008a). The Arctic: Canadian security and defence, 5.

Mychajlyszyn, Natalie (2008b). The Arctic: Geopolitical issues. *Library of Parliament*, 1 – 5.

- National Academies Press (2007). *Polar Icebreakers in a Changing World: An Assessment of U.S. Needs*.
- Neufeld, Mark (1995). Hegemony and Foreign Policy Analysis: The Case of Canada as Middle Power. *Studies in Political Economy*, 7 – 29.
- NORAD (2013). *About NORAD* (<http://www.norad.mil/about/index.html>, 25. 4. 2013).
- O'Reilly, Marc – Murrett, Colleen (2010). *Canada's Defiant Arctic Policy: Emblematic of a New Era in Canadian Foreign Policy or an Example of Stephen Harper Realpolitik?* (Paper prepared for presentation at the annual conference of the International Studies Association).
- OSN (1982). *Úmluva OSN o mořském právu* (https://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/UNCLOS-TOC.htm, 25. 4. 2013).
- OSN (2010). *Odpovědnost za ochranu: Nová naděje, nebo staré pokrytectví?* (<http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=1583>, 25. 4. 2013).
- Prime Minister of Canada (2012). *Canada's Chairmanship to the Arctic Council (2013-2015)* (<http://www.pm.gc.ca/eng/media.asp?id=4975>, 16. 4. 2013).
- Riddell-Dixon, Elizabeth (2013). Canada's Arctic Policy. *The Canada U.S. Unstitute*, 6.
- Romancov, Michael (2008). Či je Arktida. *Mezinárodní politika* 32(8), 4 – 6.
- Rothwell, Donald R. (2008). *The Arctic International Law: Time for a New Regime?* ANU College of Law Research Paper No. 08-37.
- Senate (2009). *Controlling Canada's Arctic Waters: Role of the Canadian Coast Guard*, 80.
- Senate (2011). *Sovereignty & Security in Canada's Arctic*, 59.

Sevunts, Levon (2013). Arctic Council has tightrope to walk in potential decision to admit China. *Alaska Dispatch*. 28. 1. 2013

(<http://www.alaskadispatch.com/article/arctic-council-has-tightrope-walk-potential-decision-admit-china>, 16. 4. 2013).

Smith, Jordan Michael (2012). Reinventing Canada: Stephen Harper's Conservative Revolution. *World Affairs*.

(<http://www.worldaffairsjournal.org/article/reinventing-canada-stephen-harper%E2%80%99s-conservative-revolution>, 27. 3. 2013).

Smith, Reginald R. (2011). The Arctic: A New Partnership or the Next "Cold War"? *Joint Force Quarterly* 62(3), 117 – 124.

Stejskal, Lubomír (2008). Kanadský Sever: součást duše národa Země javorů. *Mezinárodní politika* 32(8), 16 – 18.

Stevenson, Christopher (2007). Hans Off!: The Struggle for Hans Island and the Potential Ramifications for International Border Dispute Resolution. *Boston College International and Comparative Law Review* 30(1), 236 - 275.

Šanc, David (2011). Mezinárodní management Antarktidy a Arktidy. In: Piknerová, Linda a kol., *Globální vládnutí* (Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o.), 234 – 255.

Taube, Michael (2012). Canada's Crusader for Conservatism. *Standpoint*. (<http://standpointmag.co.uk/node/4692/full>, 27. 3. 2013).

Tesař, Filip (2008). Arktická bezradnost. *Mezinárodní politika* 32(8), 7 – 9.

The Globe and Mail (2011). *Arctic security: Fighting for the True North* (<http://www.theglobeandmail.com/news/national/arctic-security-fighting-for-the-true-north/article1881867/>, 13. 4. 2013), 3.

The Munk-Gordon Arctic Security Program (2012). *Canada as an Arctic Power: Preparing for the Canadian Chairmanship of the Arctic Council (2013-2015)*, 26.

Waisová, Šárka a kol. (2007). *Atlas mezinárodních vztahů* (Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o.).

Wallace, Jackie (2006). Taking the Northwest Passage. *Canadian Geographic*. (<http://www.canadiangeographic.ca/magazine/ma06/indepth/place.asp>, 25. 4. 2013).

Yalçın, Hasan Basri (2012). The Concept of "Middle Power" and the Recent Turkish Foreign Policy Activism. *Afro Eurasian Studies* 1(1), 195 – 213.

6. RESUMÉ

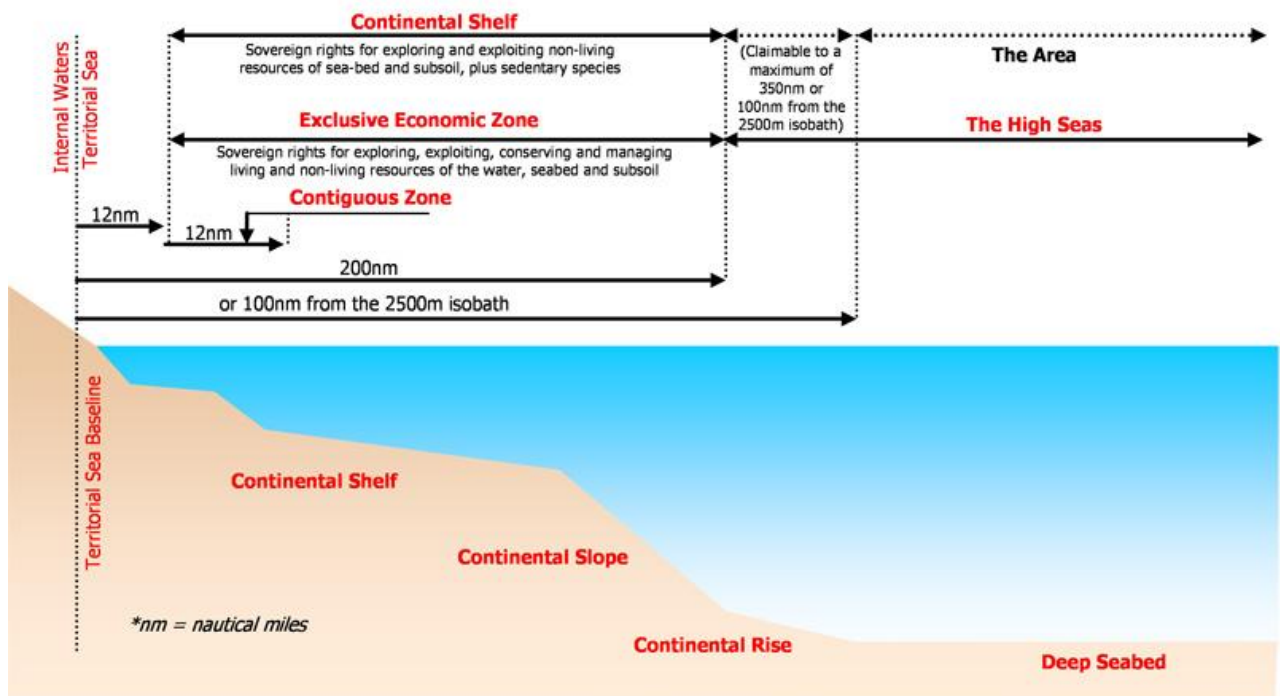
Canada has built a reputation of a middle power. When Conservative Party came to power in 2006 and formed a government, Prime Minister Stephen Harper distances Canada from its traditional role and seeks a new position on the international stage. Categorical stance on sovereignty in the Arctic is one of Harper's priorities. The aim of this bachelor thesis is to demonstrate that Canada still acts as a middle power even though Harper asserts the opposite. The research is carried out on the case of the dispute over the Arctic. The transformation of the region, still in progress, has shaped political agenda of five dominant actors with interests in the area.

The first part of the thesis defines main features of middlepowermanship. Canada is an exceptional middle power so the emphasis is placed on development of the term from the perspective of the examined country. The attributes are for instance respect for international law, dialogue between all actors, multilateralism, and environmental protection. Middle powers do not enforce obedience using hard power, aggression. The second part of the thesis is focused on activities of the current government in the Arctic. The emphasis is also given on three disputes between Canada and other Arctic states and possible ways of their development and resolutions. The thesis focuses on the position proclaimed by Harper at the beginning of his administration and discovers what Stephen Harper managed to realize and what he moderated. Then the thesis gives attention to the Canada's expected influence on the Arctic Council.

It is possible to evaluate the research to the conclusion that Canada is still a middle power. The country fulfils defined characteristics in the case of the Arctic. But it is important to say that the approach of middlepowermanship meets the modern tendencies. Similar values are carried out by a number of countries and consequently Canada is lost among other middle powers.

7. PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – mořské zóny podle Úmluvy OSN o mořském právu

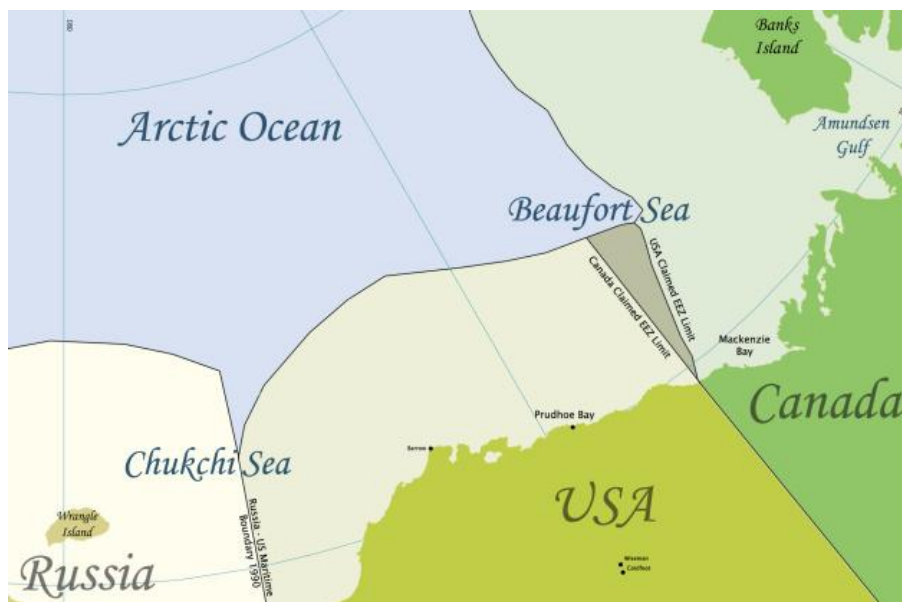
Zdroj: Fisheries and Oceans Canada (2013). *Defining Canada's Maritime Zones* (<http://www.charts.gc.ca/about-apos/fs-fd/008-eng.asp>, 25. 4. 2013).

Příloha č. 2 – Severozápadní cesta

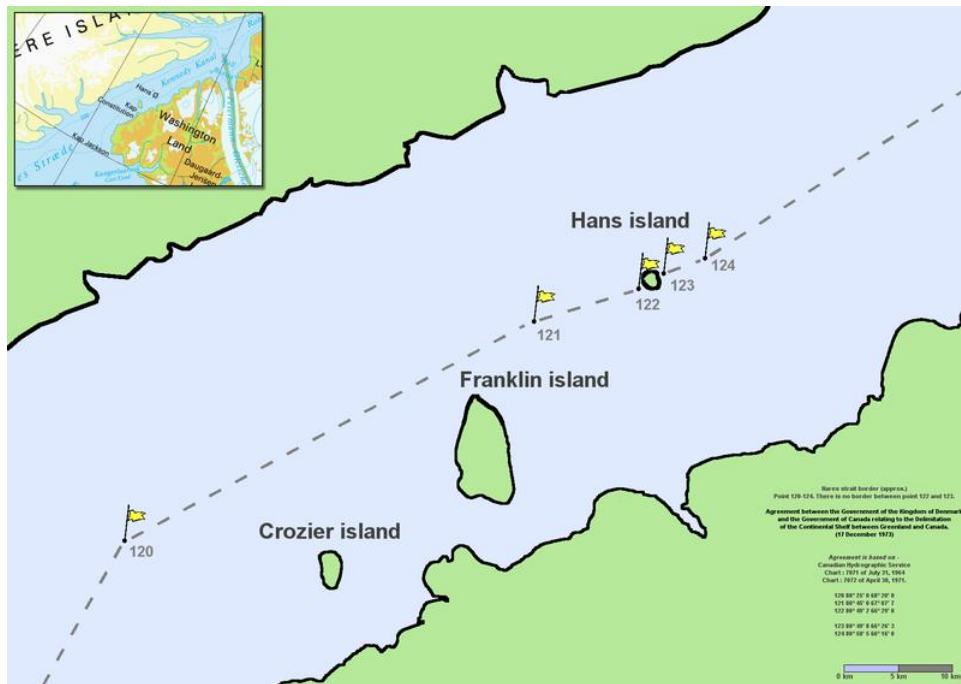
Zdroj: Britannica. (<http://kids.britannica.com/comptons/art-108370/The-Northwest-Passage>).

Příloha č. 3 – Sporné území v Beaufortově moři

Zdroj: Arctic Econ (2011). *Beaufort Sea Dispute*
(<http://arcticecon.wordpress.com/2011/01/10/beaufort-sea-dispute/>, 25. 4. 2013).

Příloha č. 4 – Hansův ostrov

Zdroj: Vuille-Kowing, Kira (2011). *Hans Island: An Arctic Border Dispute Between Canada and Denmark* (<http://www1.american.edu/ted/ICE/kalaallit-nunaat.html>, 25. 4. 2013).